Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

№ 26 (10.275).
1992 йил
6 февраль
пайшанба

Баҳоси 60 тийин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. КАРИМОВнинг Давосда (Швейцария) жаҳон иқтисодий анжуманида 1992 йил 2 февралда сўзлаган нутқи

Муҳтарам хонимлар ва жаноблар!

Иқтисодий анжуман ташкилотчиларидан, сиздан, доктор Г. Киссинжер, анжуман ишида қатнашиб, сизларни янги мустақил давлат — Ўзбекистон Республикаси билан таништириш имкониятини берганлигингиз учун миннатдорман. Бу республика ҳудуди Франция ҳудудига тенг бўлиб, унда 21 миллиондан кўпроқ одам — юздан ортиқ миллат ва элат вакиллари яшайди.

Қадимий маърифат ва маданиятга, ноёб табиат — иқлим шароитига, олтин, қимматбаҳо, нодир ва рангли металларнинг, газ, кўмир ва бошқа минерал-хом ашё ресурсларининг жуда бой захираларига эга бўлган бу ўлка пахта, пилла ва қоракўл етиштиришда жаҳонда тўртинчи ўринда, полиз-сабзавот маҳсулотлари, мева ва узум етиштиришда етакчи ўринда турибди.

Жуда бой иқтисодий, ижодий ва маънавий салоҳиятга эга бўлган республика ўйлабай хўжалик юритиш ва казарма социализми нималигини бошидан кечирди ва аслида ана шундай хўжалик юритиш ва казарма социализми синаб кўрадиган майдонга айланиб қолди. Бунинг оқибатида ҳозир республиканинг иқтисодиёти бузилган ва у хом ашё етиштиришга йўналтирилган бўлиб, аҳолининг энг оддий эҳтиёжларини қондиришга ҳам қодир эмас, энг асосийси шундаки, жумҳурият собиқ марказдан ва бошқа ривожланган минтақалардан тайёр маҳсулот етказиб берилишига бутунлай қарам бўлиб қолган.

Ўрта Осиёдаги бошқа республикаларда бўлгани каби республикамизда чор Россияси босиб олгандан сўнг Совет ҳокимияти йилларида ҳам бу стратегия ўзгармади. Баъзи бировлар республикамиз ҳозир ҳам хом ашёнинг энг бой арзон захираларини етказиб берадиган манба, ўзига ажратилган вазифани итоаткорлик билан бажарадиган минтақа бўлиб қолишини истайди.

Бироқ, ўзингизга маълумки, вақт ўзгарди ва энди ўтмишга қайтиб бўлмайди. Биз ҳозир ҳаммамиз Қўшма Штатларнинг Президенти жаноб Буш ибораси билан айтганда, «коммунизмдан демократияга, буйруқбозликка асосланган иқтисодиётдан эркин бозорга, авторитарликдан эркинликка сакраб ўтиш, янги дунё бўсағасида турибмиз».

Ҳозирги вақтда бизнинг асосий вазифаларимиз қуйидагилардан иборат:

1. Сиёсий ва иқтисодий танглик ҳолатидан чиқиб олиб ўз қиёфамизга, бунинг устига очиқ ва равшан қиёфамизга эга бўлиш, ўз маънавий-миллий қадриятларимизни тиклаб, миллатлараро ва фуқаролар тотувлигини таъминлаш, миллати, дини ва эътиқодидан қатъи назар шахс эркинлиги ва инсон ҳуқуқларига кафолат бериладиган замонавий демократик давлатлар қаторидан жой олишдир.

2. Текинига тайёрлик психологиясидан, текисчиликдан халос бўлиш, меҳнатнинг замонавий омилларини одамлар онгига сингдириш, ишбилармонлик ва хусусий мулкка эркинлик бериш. Ишбилармонлик ва хусусий мулксиз янги жамиятни қуриб бўлмаслигини тушунамиз.

3. Иқтисодиётни мафкуралаштиришдан, жамиятни эса фақат бир мафкуранинг зўрлигидан тўла-тўкис халос этиб, ажралиб қолиш ва маҳдудликни тугатиш ҳамда жаҳон иқтисодиётига қўшилишни таъминлаш.

4. Аниқ вазиятни, миллий хусусиятларни, минтақада асрлар давомида таркиб топган турмуш тарзини ҳисобга олиб жиддий ижтимоий ларзаларсиз бозорга ўтиш.

Бу соҳада ана шу қийин ва оғир йўлни босиб ўтган давлатларнинг тажрибасини эътиборга олиш ғоят муҳим эканлигини тушунамиз ва уларнинг ёрдами ва мададига мухтожмиз, албатта.

Шуни олдиндан айтиб қўяй, республика парламенти қабул қилган бизнес ишбилармонликни, хорижий сармояларни рағбатлантириш, янги банк — кредит тизимини барпо этиш, мулкни хусусийлаштиришга доир ва бошқа қонунлар мажмуида биз «велосипедни кашф этганимиз йўқ», кўп нарсани Буюк Британия, Жанубий Корея, Сингапур ҳамда бошқа бир қанча мамлакатларнинг тажрибасидан олдик.

Туркия модели бизга мақбул бўлмоқда. У маънавий, миллий жиҳатдан ҳам, моддий жиҳатдан ҳам бизга яқинроқ бўлиб, биз ана шу моделга амал қилмоқчимиз.

Эркин бозор изига мустаҳкам ўтиб олишимиз учун ва бунинг учун кадрлар тайёрлаш ишида биз ҳар қандай ёрдамни миннатдорчилик билан кутиб оламиз.

Иқтисодиётимизни, бойликларимизни хорижий компанияларга очиб бериш, бозор иқтисодиёти тузилмаларини барпо этиш учун ҳозирнинг ўзидаёқ кўп иш қилинмоқда. Биздаги мавжуд олтин захиралари Ўзбекистонни ривожлантиришга ўз сармоясини қўшиш истагини билдирган барча кишилар учун энг ишончли кафолатдир. Бу олтин захираларини ҳудудимизда хорижий сармоя ёрдамида амалга ошириладиган лойиҳалар кафолати сифатида энг нуфузли халқаро банкларга қўямиз.

Ўзбекистонда янги жамиятни барпо этиш йўлида қилинаётган ҳамма ишларни халқаро ҳамжамият тушуниб етиши ва унга мадад беришига ишонишни истаймиз. Менинг энг катта истагим — мен буни самимий айтяпман — мухтарам хонимлар ва жаноблар, сизларни Ўзбекистон диёримизда кўришдир.

Эътиборингиз учун раҳмат.

АНАДЎЛУ АХБОРОТ БОШҚАРМАСИНИНГ МОСКВА БЎЛИМИ ХАБАР ҚИЛАДИ

Туркия Бош вазири Сулаймон Демирэл Ислом Каримов, Нурсултон Назарбоев ва Аёз Муталибов билан учрашди. Сулаймон Демирэл Швейцариянинг Давос шаҳарчасида ўтган халқаро иқтисодий анжуманда қатнашган Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов, Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев ва Озарбайжон Президенти Аёз Муталибов билан зиёфатда бўлди. Ислом Каримов зиёфат чоғида Сулаймон Демирэлга садаф нақшли бир қутича совға қилди. «Ушбу қутича билан сизга қалбимизни бахшида этяпмиз», деди И. Каримов. Сулаймон Демирэл ҳам бундай учрашувни рамзий маънода юз йил бурун бўлиши керак эди, деб айтди. Демирэл, Каримов, Назарбоев ва Муталибов зиёфатдан сўнг биргаликда эсдалик учун суратга тушдилар. Сулаймон Демирэл мухбирларга: «Бу сурат тагига юз йил кечиккан тасвир деб ёзинглар», деди.

(АА—ЎзТАГ).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

УЗБЕКИСТОН АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ (ЎзТАГ)НИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ (ЎЗА)ГА АЙЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДА

«Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида» ва «Оммавий ахборот воситалари ҳақида»ги Ўзбекистон Республикасининг қонунларига мувофиқ ҳамда Ўзбекистон Ахборот Агентлигини қайта ташкил этиш мақсадида:

1. Ўзбекистон Ахборот Агентлиги (ЎзТАГ) — Ўзбекистон миллий Ахборот Агентлиги (Ўза)га айлантирилсин.

2. ЎЗА агентлиги Ўзбекистон Ахборот агентлигининг тўла ҳуқуқли вориси деб ҳисоблансин ҳамда унинг фаолиятининг асосий вазифалари ва йўналишлари:

— мустақил Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг жумҳурият ички ва ташқи сиёсати, давлат ҳокимияти ва бошқарув идораларининг фаолияти ҳақидаги ахборот олиш ҳуқуқларини таъминлаш;

— Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Президентининг расмий баёнотлари ва ахборотларини тарқатиш;

— мустақил давлатларнинг, хорижий мамлакатларнинг давлат ҳокимияти ва бошқарув идоралари, оммавий ахборот воситаларига Ўзбекистон Республикасининг ички ҳамда ташқи сиёсатига доир, минтақага хос ижтимоий-сиёсий ва бошқа воқеалар хусусида ахборот материаллари бериш;

— Ўзбекистон Республикаси давлат сиёсатини оғишмай амалга ошира бориб, жумҳурият иқтисодий, ижтимоий, маданий турмушидаги воқеаларни ҳаққоний ва ошкора ёритиш, республика аҳолисини бир-бирларига нисбатан тенг ва ҳурмат билан муносабатда бўлиш, халқлар ўртасида тотувлик, дўстлик ва тинчликни мустаҳкамлаш руҳида тарбиялаш;

— мустақил давлатлар ва хорижий мамлакатларда ўзининг ахборот марказларини, мухбирлар манзилгоҳларини ташкил этиш, хорижий агентликлар ҳамда бошқа оммавий ахборот воситалари билан битимлар тузиш асосида барча турдаги ахборотларни тўплаш ва тарқатиш масалалари юзасидан халқаро алоқаларни йўлга қўйишдан иборат қилиб белгилансин.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддат ичида ушбу фармонни бажариш юзасидан тегишли қарор қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 5 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Р. Ш. ШОҒУЛОМОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ МАТБУОТ ҚЎМИТАСИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Рустам Шомуродович Шоғуломов Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 5 февраль.

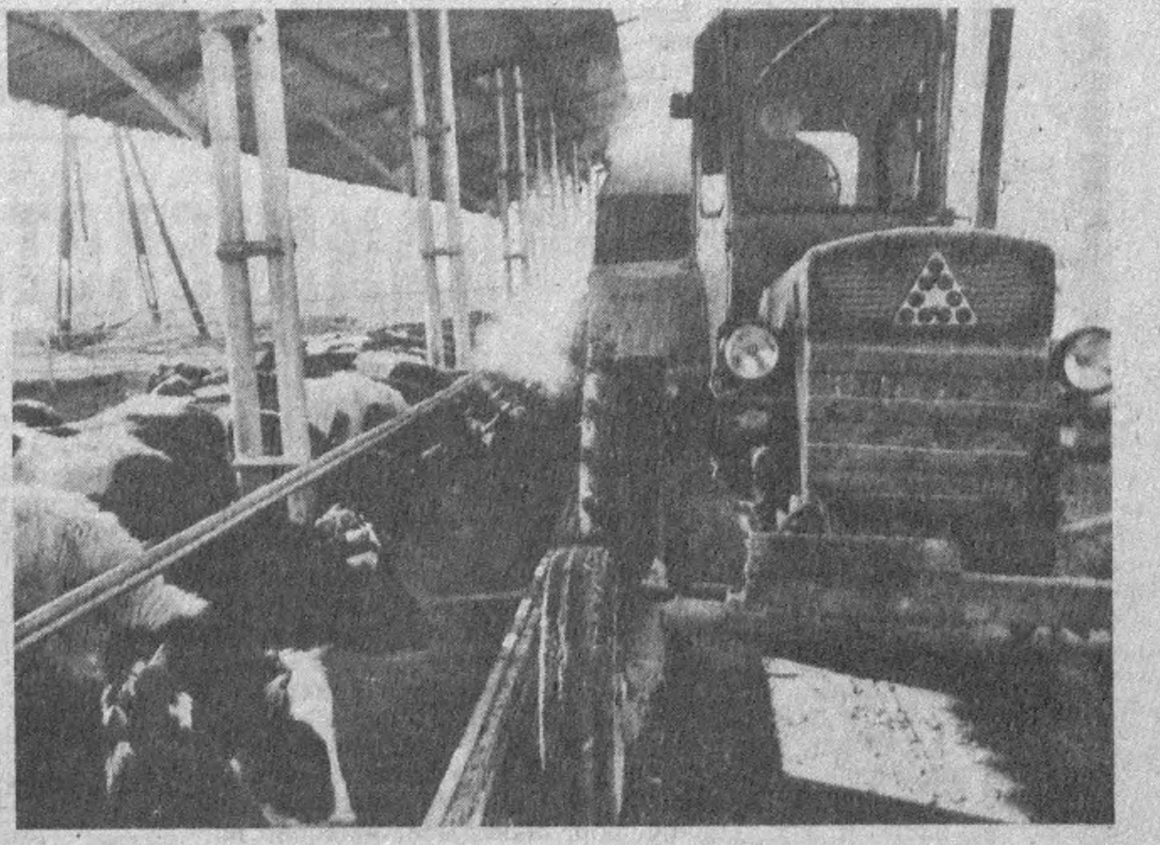

● ЯНГИЙЎЛ ноҳиясидаги А. Ортиқов номли жамоа хўжалиги чорвадорлари қишловни беталафот ўтказиш учун амалий чора-тадбирлар асосида иш юритмоқдалар. Фермада 896 бош қорамол меҳр билан парвариш қилиняпти. Соғин сигирларнинг ҳар биридан кунига 9—10 килограммдан сут соғиб олинмоқда. Бу сут сотиш бўйича ойлик режанинг ортиғи билан бажарилишини таъминлади. СУРАТЛАРДА: (юқорида) ферма мудири Холмуҳаммад Жумабоев, молбоқарлар Азамат Оқбоев ва Мамажон Лайлиевлар; озуқа бериш; (пастда) сут соғувчи Маҳбуба Охунова.

Сураткаш В. ТЎРАЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ КОМИТЕТИДА

4 февраль куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши соғлиқни сақлаш, хотин-қизлар ишлари, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш комитетининг навбатдаги мажлиси бўлди. Уни комитет раиси Ҳ. М. Усмонова олиб борди.

Мажлисда Ўзбекистон Республикасининг «Давлат санитария назорати ҳақида»ги қонуни лойиҳаси тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Депутатлар ушбу лойиҳани муҳокама этиб, ўз фикр ва мулоҳазаларини билдирдилар. Қонун лойиҳаси аҳоли ўртасида кенг муҳокама қилиш учун республика рўзномаларида эълон қилинади.

Мажлисда бозор муносабатларига ўтиш даврида хотин-қизларнинг аҳволини яхшилаш чора-тадбирлари ҳақидаги ахборот, комитетнинг 1991 йил давомидаги фаолияти тўғрисидаги ҳисобот ҳам тингланди, жорий йилдаги иш режаси тасдиқланди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

(ЎзТАГ).

ЧЎПОН ҲАҚИДА КИМ ЎЙЛАЙДИ?

Долзарб мавзуда

ЎРҒОЗСОЙ Оҳангарон воҳасининг кенг яйловлари билан туташиб кетган. Бу ерда фақат «Олмалиқ»нинггина эмас, қўшни «Ўзбекистон» давлат хўжалигининг, ҳатто Ўратепа ноҳиясининг моллари ҳам боқилади. Лекин унинг каттагина қисми «Олмалиқ»нинг тасарруфида. Яйловнинг энг тепасидаги майдонда Абдували Наврўзқуловнинг отарлари бор. У ўн беш йилдан буён шу яйловларда қўй боқади. Ёзу-қиш, қишу-кўклам у бошқа яйловга қўй ҳайдаб бормайди.

— Бунинг ўзига хос хусусиятлари бор,— дейди Абдували. мен унинг бу ерда муқим туриб қолиш сабабларини сўраганимда.— Атрофимиз баланд тоғлар билан ўралган. Совуқ шамоллар кам эсади. Бундан ташқари ҳар жўннинг ёнида иссиқ булоқлар бор. Кўклам ва ёзда яйлов серўт бўлади. Ҳатто эрта кузда ҳам кўк ўтлар яшнаб туради. Чўпон учун бундан ортиқ нима керак?

— Демак сизнинг отарингиз учун мутлақо камчилик йўқ эканда,— сўрайман Абдувалидан. У бироз сукут қилди. Ўзича менга ҳайратомуз қаради. Таъбирим ноўрин чиқди, дегандай хўрсиниб ҳам қўйди. Сўнгра аста гап бошлади.

— Йўқ ҳаммаси етарли, деган гап эмас. Айтаверсам муаммо кўп, аммо бизни тинглайдиган одамнинг ўзи йўқ ҳозир. Чўпонларни ҳамма нарсадан яккалаб қўйдилар: қишлоқларда электр бор, чўпон эса бундан маҳрум, тошчироқ билан мол қарайди кечаси. Милтиғини ҳам тортиб олишди, таёқ ва ит билан қашқирга қарши курашади. Аксари ҳолда озиқ-овқатида ҳам тақчиллик бўлади, ун, гуруч дегандай. Бунга ҳам кўникмай иложимиз қанча. Лекин бу асосийси эмас,— дея у бироз тин олди-да, айтсамми-айтмасамми дегандай иккиланиб менга қаради ва сўзида давом этди.—У ёғини сўрасангиз бу саноат деган нарса одамларнигина эмас, молларни ҳам оч қўйди, заҳарлаб бўлди.

— Қандай қилиб, ҳозиргина яхши деяётгандингиз шекилли!— ажабланиб сўрадим ундан.

— Биласизми,— дея у ердан бир тутам қуруқ ўтўланларни юлиб олди.—Мана шу тоғларда мол ейдиган 176 хил ўт ўсади. Унинг 147 турини қўй ейди. 132 турини эса қорамол, юз хилдан кўпроғини от ейди. Бироқ бу томондан Олмалиқ, ана у томондан Оҳангарон, буёғидан Ангрен, шимолдан эса Янги Ангрен ГРЭСи чиқараётган дуд-тутунлар таъсирида яйловлар пайҳон бўлди. Мол ейдиган ўтлар тенг ярмига қисқариб кетди. Саноат корхоналаридан чиқаётган дудли заҳарлар шамол йўллари билан шу ерларгача етиб келди. Шу сабабли ҳам ўтларда шира қолмади. Мол егани билан тўймайди, айрим ҳолларда қўйларда ички касалликларни келтириб чиқаради. Бу ҳам етмагандай, аҳамият берган бўлсангиз бу фақат бизда эмас, бошқа чўпонлар ҳам айтишяпти. Қўйларнинг бола ташлаши тобора кўпайиб бормоқда. Илгари совлиқларнинг бола ташлашини мутлақо эшитмасдик. Кейинги икки-уч йил ичида бу сабил қолгур жуда кўпайиб кетди. Буни ҳозир ҳамма билади. Лекин дардимизни енгиллаштирадиган одамнинг ўзи йўқ. Қайси раҳбар келса, қўйни семиртир, қўзини кўпайтир, жунни мўл қилгин, молни ўлдирма деган гапдан нарига ўтмайди. Бироқ аҳволинг нима, нега қўйларинг тез-тез бола ташлаяпти, қўйлар нимага семирмаяпти, нима учун қўзилар баъзан туғилибоқ ўлиб қоляпти дейишмайди, келган раҳбарлар.

Мен Абдувалининг гапини эшитяпману бу дард фақат «Олмалиқ» давлат хўжалигинингина эмас, балки «Оҳангарон», «Ўзбекистон», «Ангрен» ва Собир Раҳимов номли хўжаликлар чўпонларининг ҳам дарди эканлигини идрок этяпман. Буни қарангки, шундай бўлса ҳам чўпонлар ўз ишларини қилишаяпти: қўра-қўра қўзилар олаяпти. Той-той жун топширишаяпти. Биргина Абдували Наврўзқуловни олайлик, кейинги икки йил ичида ўзи боқаётган ҳар бош совлиқдан 92 бошдан қўзи олди. Ҳар бош қўйдан 2 килограммдан ортиқ жун топширди. Булардан ташқари ижарада иш юритаётганлиги сабабли, хашакларни ҳам ўзлари жамғаришмоқда. Оладиган маошлари эса ойига 300 сўмдан сал ошади, холос.

— Майли,— дейди Абдували,— юртчилик экан-да. Ҳали яна ҳаммаси изга тушиб кетар. Ойнинг ўн беши қоронғу бўлса, ўн беши ёруғ, дейишадику. Қишлов дегани бу қўйларни қишдан эсон-омон олиб чиқиш, дегани эмас, қўйларни қишдан семиртириб олиб чиқиш керак. Акс ҳолда тўл олишда анча нохушликлар келиб чиқиши турган гап. Шунинг учун ҳам биз ҳозир қўйларга аямай ем берамиз. 330 бош қўйни тинимсиз озиқлантириш анча қийин, бироқ шундай қилмасак бўлмайди...

Мен Ўрғозсойдан қайта туриб, яна бир нохушликнинг гувоҳи бўлдим. Йўлда эшакка ун, гуруч, ёғ ортиб кетаётган чўпонга дуч келдим. У билан йўл бўйида суҳбатлашдик.

— Савдо қиладиган машиналарнинг келмай қолганига ҳам бир ойдан ошди,— дея ҳасрат қилди у.— Тирикчилик экан, қишлоққа бормасанг ишинг битмайди. Борай десанг, мол қаровсиз қолади. Шунақа, дардимизни тинглайдиган фақат парвардигорга ўхшайди...

Дарҳақиқат элни едириб — тўйдираётган чўпоннинг дардини ким тинглайди. Унга ким ёрдам беради?..

Мўмин ҚАЮМОВ.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

ТАКЛИФЛАР ОҚИЛОНА, ЛЕКИН...

● АМЕРИКА Қўшма Штатлари мудофаа вазири Р. Чейни Россия Президенти Б. Н. Ельциннинг АҚШда стратегик мудофаа ташаббуси деб аталган дастур ютуқлари ҳамда Россия олимлари қўлга киритган ютуқлар асосида кенг қамровли мудофаа тизилмасини яратиш тўғрисидаги таклифларини умуман маъқуллаб гапирди. Американинг Си-эн-эн телекомпанияси мухбири билан бўлган мулоқотда Пентагон раҳбари Россия Президентининг ташаббусини «ёриб ўтиш» деб атади. Келажакда, деди Р. Чейни, қуролсизланиш соҳасида янги поғоналарга кўтарилиш имкониятлари туғилди.

Лекин АҚШ мудофаа вазири Б. Н. Ельцин таклиф этган рақамларга унчалик рози бўлмади. Россия Президенти АҚШ ҳамда МДҲ тасарруфидаги стратегик ядровий каллаклар сонини 2500 донагача қисқартириш тўғрисида гапирган эди. АҚШ мудофаа вазири эса ўз президенти Ж. Бушнинг таклифига қўшилиб, каллаклар сонини 4500 дан паст даражага тушириб бўлмайди, деди.

72 ЙИЛ РУЛДА

● Жованбатиста Гвидотти Италияда энг қадимги машина ҳайдовчиси бўлса ажаб эмас. У 1901 йилда таваллуд топган бўлиб, 1920 йилда биринчи марта машина рулига ўтирган экан. Мана, етмиш икки йилдирки, у ўз машинасини авайлаб ҳайдаб келмоқда. Италия автомобиль клуби уни яқинда қимматбаҳо совға билан мукофотлади.

УРИНИШ МУВАФФАҚИЯТСИЗ ЧИҚДИ

● ЎТГАН душанбадан сешанбага ўтар кечаси Венесуэлада ҳарбий давлат тўнтариши қилишга уриниш бўлди. Тун ярмида мамлакат пойтахтидан 100 километр узоқликда жойлашган Венесуэла армиясининг парашютчилар полки дафъатан исён кўтарди. Аскарлар президент саройини ўраб олиб, қонуний равишда сайланган мамлакат ҳукуматини ағдариб ташламоқчи бўлдилар. Бироқ сешанба куни эрта тонгда телевидение орқали сўзга чиққан мамлакат президенти Карлос Андрес Перес исёнчиларнинг уринишлари муваффақиятсизликка учраганлигини хабар қилди.

ЮНЕСКО МУКОФОТЛАРИ ТОПШИРИЛДИ

● ЮНЕСКО бош қароргоҳида Феликс Уфуэ-Буанъи номидаги тинчлик мукофотларини Жанубий Африка Жумҳурияти президенти Фредерик де Клерк ҳамда Африка миллий конгресси президенти Нельсон Манделага топшириш маросими бўлиб ўтди. ЮНЕСКО томонидан 1989 йилда таъсис этилган мазкур мукофот билан одатан кўзга кўринган давлат ва жамоат арбоблари, маориф, фан ва маданият воситалари билан тинчликни мустаҳкамлаш ишига муносиб ҳисса қўшган ташкилот ва билимгоҳлар тақдирланадилар.

ЯНГИ АСАР УЧУН ҲУКМ ЭТИЛДИЛАР

● МАЪЛУМКИ, асли ҳиндистонлик бўлган Англия ёзувчиси Салмон Рушдий ўзининг «Шайтон оятлари» деб аталган асари учун Эроннинг собиқ диний раҳбари Хумайний томонидан ўлимга маҳкум этилган эди. Энди навбат бошқа бир мусулмон давлати — Мисрга етиб келганга ўхшайди. Кейинги пайтда Миср ёзувчиси Аъло Ҳомид ёзган «Хаёлотдаги масофа» асари атрофида катта шов-шувлар кўтарилди. Салмон Рушдий каби Аъло Ҳомидни ҳам динни ҳамда шариатни таҳқирловчи шаккок асар ёзишда айбладилар. Натижада, давлат хавфсизлиги олий суди муаллифни саккиз йилга озодликдан маҳрум этиш тўғрисида ҳукм чиқарди. Устига устак у 2500 миср фунти миқдорида жарима тўлайдиган бўлди. Мазкур асарни чоп этган ношир Фатхи Фадл ҳамда китобни савдога қўйган Муҳаммад Мадбулийлар ҳам ўз навбатида саккиз йилга ҳукм этилдилар. Масаланинг қалтис томони шу ердаки, улар Мисрда сўнгги ўн йил давомида амал қилиб келаётган фавқулодда ҳолат тўғрисидаги қонунга биноан давлат хавфсизлиги олий суди устидан шикоят қила олмайдилар.

БОЙЛИКЛАР ҚАЕРДАН КЕЛГАН?

● ФИЛИППИННИНГ собиқ президенти Ф. Маркос беваси Имельда Маркос биринчи марта ўз эрининг бойликлари тўғрисида тушунтириш берди. Унинг фикрича, Фердинанд Маркос иккинчи жаҳон урушидан сўнг япон генерали истиқомат қилган бир уйдан тилло хазинасини топиб олган экан. Япон генерали Т. Ямасита уруш пайтида Жанубий-шарқий Осиёда ўлжа қилиб олган олтинларини ўша уйга яшириб бўлиши мумкин, деди И. Маркос.

Лекин И. Маркоснинг сўзларидан воқиф бўлган одамлар унинг гаплари латифадан бошқа нарса эмас, деб ҳисобламоқдалар.

Тошкент ҳақиқати

6 февраль, 1992 йил № 26 (10.275).

● *Маҳалла қўмиталари ҳаётидан*

КАМАРБАСТА БЎЛАЙЛИК

ИЛГАРИГИ пайтлар маҳаллаларда қатъий бир удум яъни каттага ҳурмат, одамийлик, бирор кимса бошига мусибат тушса кўплашиб ёрдам қўлини чўзиш одат эди. Баъзан битта-иккита ичувчи киши бўлиб, унинг исмини ёнига палончи пиёниста деб қўшиб чақирилса етти маҳалла наридагилар ҳам танишарди. Сабаби кўпчилик ичкиликдан ҳазар қиларди. Бошқа салбий хусусиятли кишилар ҳам бармоқ билан саноқли эди, десак янглишмаймиз. Лекин кейинги пайтларга келиб маҳаллалардаги ўзига хос тартибга путур етди. Ўзгаларни эмас, фақат ўзимизни ўйлайдиган бўлиб қолдик. Натижада орамиздан оқибат кўтарилди.

Яқинда бир дўстим илгаригидек оқибатли, аҳолиси бир-бирини қўллаб-қувватлайдиган маҳаллалар ҳали ҳам кўплигини айтиб қолди. У бунга мисол қилиб Тошкент районидаги Киров қишлоқ шўроси ҳудудидаги Кўксарой маҳалласини мақтаб кўрсатди. Вақт топиб шу маҳаллага бордим. Маҳалла қўмитасига Улуғ Ватан урушининг қатнашчиси, қишлоқ Шўросининг депутати Қобил ака Собиров раислик қилар эканлар. Босиқ ва камтар бу киши билан мириқиб суҳбатлашдик.

— Бизнинг маҳалламизда 820 хонадон истиқомат қилади .Мени шу маҳалла қўмитасига раислик қилаётганимга етти йил бўлди. Худога шукур, қишлоқ шароитида яшасак ҳам ҳеч нарсага муҳтожлик сезмаяпмиз. Кўчаларимиз асфальтланган, хонадонларга ичимлик суви олиб кирилган. Маҳалламизга бириктилган дўконимиз аҳолини ўз вақтида озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаб турипти. Кишилар навбати билан талон бўйича маҳсулотларини олишяпти. Район Кенгаши раҳбарлари эса ҳолимиздан тез-тез хабар олиб турипшибди .Мана, янги новвойхона ҳам ўтган йили очилганди. Халқимиз эндиликда иссиқ нон билан таъминланяпти. Илгари чойхонамиз зах ва пастқам эди. Биз бу масалани қишлоқ Шўроси сессиясига қўйдик. Қарияларнинг гапи ерда қолмади. Районимизнинг собиқ раҳбари Тўлқин Мирёқубов ташаббуси билан чойхона ва ошхона биноси қуриб битказилди.

— Бу бинолар давлат ҳисобиданми ёки маҳалла аҳолиси маблағи эвазига қурилдими?

— Қурилиш материалларини район раҳбарлари етказиб беришди. Қурилишни эса ҳашар усулида битказдик. Шу қурилиш кетаётганда маҳалламиздан ҳар куни 30—40 нафар ёшлар қурувчиларга ёрдам беришди. Биласизми, кўпчиликда гап кўп. Менимча, ҳамма нарса халқни эзгу ишга сафарбар қила билишда. Мана шу чойхона ҳамда, ошхона қурилиши давомида унга маҳалламиздаги ҳар бир хонадон ўз улушини қўшди десам, хато қилмаган бўламан. Биров овқат қилиб чиққан, кимдир ғишт берган, айримлар эса ёғоч.

— Яхши ўзингиз гап очиб қолдингиз. Кейинги пайтда қадимий одатларимиз, анъаналаримиз яна ҳаётимизга кириб келаяпти. Бу қувончли ҳол, албатта.

— Тўғри. Чойхонани эскилик ўчоғи деб назарга илмай қўйиш даражасига етдик. Динимизни эса айримлар инкор қилишди. Лекин республикамиз раҳбарлари бу ҳолатнинг олдини олишмаганда, билмадим нима бўларди. Ўзбекнинг одатида қадимдан ночорликда қолган кишига кўплашиб ёрдамлашиш азалдан бор. Мана, мен сизга бир воқеани гапириб берай. Маҳалламизда бир оиланинг уйига ўт тушди. Уй-жой, мол-мулки ёниб кетди ҳисоб. Мана шунда маҳалла аҳли қараб тургани йўқ. Ҳар ким топганини берди, ҳашар қилди. Қисқа муддатда шу оила уйга кириб олди. Бу ишга қишлоқ шўросининг раиси Маҳмуд Орифжонов ҳам катта ҳисса қўшди .Мана, кўрдингизми, қадимий одатларимиз қанчалик кучли.

— Одамийлик тўғрисида гапириб, муҳим мавзудан гап очиб қолдингиз. Нега шу нарса кейинги пайтда одамларда камайиб кетди?

— Менимча, кўпчиликнинг назарида шундоқ туюлса керак. Ҳаммада инсонгарчилик бор. Муҳими уни кишиларда кўра билиш керак. Менимча, одамзод пайдо бўлибдики, яхшилик ва ёмонлик бор. Илгарилари яъни урушдан олдин шу ерлардан қозоқлар туяга буғдой ортиб ўтишарди. Ўша пайтларда ҳам олди-сотди билан шуғулланувчилар бўлишган. Уларнинг аксарияти покдомон кишилар бўлиб, ўзгалар ҳақидан қўрқишарди. Лекин ғуруч кўрмаксиз бўлмаганидек, улар ичида «юлдузни бенарвон ураман» дея ўзгалар ҳақидан ҳайиқмайдиганлари ҳам топиларди. Улар қозоқлардан арзон-гаров буғдой сотиб олиб, эски шаҳарга олиб тушишар, боз устига харидор ҳақининг бўйидан ҳам, энидан ҳам уриб қолишга ҳаракат қилишарди. Лекин шу одамлар узоқ яшашмади. Охири хор бўлишди. Айтмоқчиманки, энг оғир гуноҳ кўпчилик ҳақига ҳиёнат қилиш. Бу яхшиликка олиб келмайди.

— Биз ҳозир жуда долзарб мавзу ҳақида сўз юритяпмиз. Шу мунозарани маҳалладаги қилинаётган ишлар билан боғлаб давом эттирсак.

— Бажонудил. Бир кун жанжал бўлган жойдан қирқ кун барака кетади. Менинг назаримда бирон хонадондан жанжал чиқмаслиги учун авваламбор қариялар ёшлар ўртасида тушунтириш ишларини тўғри йўлга қўйишлари керак. Хай, майли. Жанжал ҳам бўлиб ўтди дейлик. Бунинг сабаби нимада деб сўрарсиз. Биз шуни аниқлаш мақсадида маҳалла қўмитасининг фаоллари билан биргаликда кўп оилаларда бўлдик. Имоним комилки, қайнота ва қайнонада ёшларга тарбия беришга уқув бўлмаса, оилада ҳаловат бўлмайди. Бундан ташқари мана, кейинги пайтларда ёшлар орасида жиноятчилик кўпайиб кетди, деб гапиряпмиз. Бундай ножўя қадамни ким қўйяпти. Айрим ёшлар мактабга номига қатнайди. Мактабдан кейин қилай деса иши йўқ. Яхши еб ичгиси, кийингиси келади. Шундан кейин хоҳласа хоҳламаса жиноят йўлига киради-да. Агар шу ёшларга иш берилса, улар ўз вақтида меҳнатларининг маҳсулини кўришса икки дунёда ҳам ножўя қадам қўйишмайди. Мен бунга ишонаман.

— Яқинда республикамиз Президенти ҳам Тошкент шаҳар маҳалла фаоллари билан бўлиб ўтган учрашувда маҳалла қўмиталари ишини яхшилаш ҳақида ўз фикрини билдирди.

— Бу дилимиздаги гап бўлди. Менимча, маҳалла қўмиталарининг иши яхшиланса, жамиятимиздаги кўпгина иллатларга барҳам берилиши мумкин. Масалан, чойхона бу маслаҳатхона. Маҳалладаги кўпгина долзарб муаммолар шу ерда ечилади. Лекин бунинг ҳам бир нозик томони бор. «Минг қўшчига бир бошчи» деган мақолга амал қилиш керак. Юрт ишига қайишадиган, кўпни кўрган кишиларни элбоши қилиб сайлаш лозим. У киши фаоллар билан баҳамжиҳат ишласа, муаммолар бартараф этилади. Акс ҳолда ҳамма чекка-чеккадан гапириб турса, иш чиройли чиқмайди, ғийбат кўпаяди. Биз бунга йўл қўймаслигимиз керак. Мана, кейинги пайтда иқтисодий томондан қийин аҳволга тушиб қолдик. Бу борадаги кўпгина муаммоларни чойхонада бафуржа ҳал қиламиз. Масалан, кам таъминланган ёлғиз кишиларни ўз назоратимизга олганмиз. Яқинда улардан 35 нафарини чойхонага йиғиб, зиёфат қилиб бердик. Кетидан маҳалламиз ҳаваскорлари концерт ҳам уюштиришди. Уларнинг руҳлари кўтарилиб, раҳмат айтиб тарқалишди. Яна кўп болали оилаларга маҳалла ҳисобидан озиқ-овқат, кийим-кечак маҳсулотлари ҳам тарқатмоқдамиз. Кўплар кейинги пайтда шароит қийинлашиб кетди, деб нолишади. Ҳозирги пайтда назаримда туяни устига чиқиб мўлжални узоқроқ олган одам асло қоқилмайди. Масалан, биз маҳалла фаоллари бу йил қиш оғир келишини билиб, беш тонна буғдой, 13 тонна ун ғамлаб қўйгандик. Буғдойни Қозоғистондан сотиб олдик. Бирор кор-ҳол бўлса, мақсадимиз одамларга тарқатиш эди. Худога шукурки, ҳамма маҳсулотлар дўконимизга келиб турибди. Мана, гузаримизда ҳам қассоблар гўштнинг кетини узмасдан сотиб турипшибди.

— Шу гузарлар илгари пайтда жуда гавжум, файзли бўларди. Лекин негадир кейинги пайтларда гузарларда одам сийраклашиб қолгандек.

— Бошқа жойда шундай бўлса бордир, лекин бизда бунинг акси. Мана, гузаримизда чойхона, новвойхона, гўшт дўкони, қўйинг-чи, одамларни кундалик турмуш тарзи учун нимаики зарур бўлса ҳаммаси бор. Чойхонамиз биносида омонат кассаси, алоқа бўлими ҳам жойлашган. Эндиликда мўъжазгина бир бозорча қурилишини бошламоқчимиз. Бунга жой ажратдик. Бундан ташқари бир ярим минг кишилик масжид биноси ҳам қуриляпти. Битгач, у ерда ёшларга дини исломдан сабоқ берамиз.

— Сиз қилган ишларни вилоятимиздаги бошқа маҳалла қўмиталарида ҳам амалга оширса бўладими? Бу ҳақда сиз қандай ўйлайсиз?

— Албатта бўлади. Кимники кўнглида яхши ният бўлса- амалга ошиши табиий. Лекин сендан ҳаракат, мендан баракат дейди доно халқимиз. Бизнинг ҳам мана бу чойхона, ошхона, новвойхона каби биноларни қуриб битказишимиз осонликча бўлмади. Ҳар бир масалани қишлоқ шўроси сессияларига қўйиб, унинг бажарилишига бевосита халқни сафарбар қилдик. Лекин ҳали ҳам қилинадиган ишлар кўп. Яна бир ёшлар учун кафе биноси қуриш ниятимиз бор. Айни пайтда маҳалла қўмитасида 180 минг сўм сармоямиз бор. Худо хоҳласа у ҳам битади. Сўзимнинг охирида айтиб ўтмоқчиманки, республикамиз Президенти халқимизни ёруғликка олиб чиқишга ваъда берди. Шундай экан, ҳар биримиз кексами, ёшми бу ишда ёрдам бериб, камарбаста бўлайлик.

Шу суҳбатдан кейин биз Кўксарой маҳалласини айландик. Янги қурилган муҳташам чойхонада қариялар гурунглашиб ўтиришарди. Ёнбошдаги ошхонада эса хўрандалар овқатланишмоқда. Чойхонага кирдик. Янги палос, кўрпачалар тўшалган. Биз масжид қурилаётган жойни ҳам бориб кўрдик. Хуллас, маҳалладаги ишлардан кишининг қалби қувнайди.

Қани, энди вилоятимиздаги бошқа маҳалла қўмиталарида ҳам иш шундай ташкил этилган бўлса. Айтишимиз мумкинки, ҳамма ерда Қобил ака Собировдек ишбилармон кишилар ўз атрофига маҳалла фаолларини жипслаштирсалар ва уларни ҳам район, вилоятдагилар қўллаб-қувватлашса, албатта орзуимиз ушалади.

Неъмат РАФИҚОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

ДЕПУТАТЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯЛАР

РАҲМАТГА РАҲМАТ

— Раҳмат ака!

Ишдан уйига ўй-хаёлга берилиб келаётган Раҳмат ўгирилди. Беш-ўн қадамча наридаги аёлга кўзи тушди, уч-тўрт ёшлар чамасидаги қизча хархаша қиларди.

Аёл салом-аликдан сўнг:

— Сизга катта раҳмат! Дунё тургунча туринг, укангиз ҳам ҳижолатдалар, — деди.

— Қизиқмисан, қизим! Оилангда уриш-жанжал бўлмаса, мен хурсандман, — деб хайрлашди Раҳмат.

Уйга кела-келгунча аёл уйидаги можарони бир-бир эслади.

Жанжал арзимаган нарсадан чиққан. Аёл эрининг шимини дазмоллашга улгурмаган. Эр аччиқ гап айтган. Дала, бола ва рўзғор ташвиши билан ўралашиб қолган аёл гап қайтарган. Бунга чидамаган эр қўл кўтарган.

Ўртага маҳалла оқсоқоллари қатори қишлоқ шўроси депутати Раҳмат Аҳмедов тушди. Улар эр-хотиннинг гапларини обдан эшитишди.

— Эр уйнинг таянчи, қўриқчиси, — деб узоқдан гап бошлади Раҳмат. — Уйдаги ҳар бир иш, унинг синоатидан хабардор бўлиши керак, бу аёлнинг, бу эркакнинг иши дейишни ташлаш керак. Эр-хотин қўш ҳўкиз деганлар. Шундай бўлгач аравани баравар тортиш керак. Тўйдан олдин шундан бошқасига уйланмайман деган эдинг. Энди болали бўлганида ҳайдамоқчимисан. Хўп, хотинда айб бўлсин. Болаларда нима айб?

Эр жаҳлдан тушди. Аёл болаларини уйига олиб кирди.

Ана шуларни эслар экан Раҳматнинг қалбини ширин ҳис-туйғулар эгаллади. Кишиларга фойдаси текканидан ғурурланди.

Раҳмат Аҳмедов асли деҳқон фарзанди. Ҳали мактабда ўқиб юрганидаёқ тракторчиликка ишқи тушганди. Мана кўп йиллардан бери «Коммунизм» («Тинчлик») жамоа хўжалигида механизаторлик касбини улуғлаб келаётир. Ҳалол ва фидокорона меҳнати билан эл ўртасида ҳурмат-эътибор топмоқда. Бундан бир неча йил илгари звено бошлиғи пенсияга чиққанида А. Аҳмедовни ҳеч иккиланмай звено бошлиғи этиб сайлашди. Механизатор — звено бошлиғи жамоага сўзи ва иши билан ибрат бўлади. Ер ҳайдайди, уруғ экади, экин қатор орасига ишлов беради. Ҳар кузда эса «зангори кема» рулини бошқариб звено хирмонига 100—150 тоннага етказиб пахта териб бераяпти. Ўтган йили звено аъзолари 55 гектар майдоннинг ҳар гектаридан режадаги 25,6 центнер ўрнига 30,6 центнердан хирмон кўтаришди. 168,3 тонна пахтанинг 126 тоннасини Р. Аҳмедов машинаси ёрдамида териб, жамоаси оғирини енгил қилди.

Инсон қадрини меҳнат оширади. Р. Аҳмедов меҳнати билан эл оғзига тушди. Шу боис уни Куйбишев қишлоқ шўроси депутати этиб сайлашди. Механизатор депутатликни МАНСАБ ЭМАС, балки САЙЛОВЧИЛАР ИШОНЧИ, ҳурмати, умиди сифатида билади. Наказларни бажаришда тиним билмайди. Жумладан бўрдоқичилик базаси оқаваси оқиши олди олинди, электр энергияси паст бўлган маҳаллага янги трансформатор ўрнатилди, кўчаларга асфальт ётқизилди. Шу кунларда хонадонларга газ, ичимлик сув келтириш ишларига бош-қош бўлмоқда.

Яқинда Р. Аҳмедовни қишлоқ шўроси биносида учратдим.

— Наказларни бажаришга қандай улгураяпсиз? Дам олиш кунингиз бўлмаса, бунинг устига маош тўлашмаса, — дедим.

Депутат сўзимни эшитиб аччиқлангандек бўлди:

— Халққа хизмат қилаётган киши ўз манфаатини ўйлаши керак эмас. Халқнинг ишончи, меҳри ҳар қандай пулу, мукофот, мансабдан юқори туради. Раҳмат дейишса, бас.

— Раҳмат акага ўхшаган депутатлар омон бўлишсин, — деди суҳбатда қишлоқ шўроси раисининг ўринбосари Т. Ўрозалиев.— Қишлоқ депутатларимизга 12 та наказ берилган. Ўнтаси бажарилди. Бунда Р. Аҳмедов, Р. Раҳмонова, А. Қўчқорова, А. Мираҳмедов сингари депутатларимизнинг ҳиссаси катта бўлмоқда. Ана шундай депутатлар жонбозлиги туфайли биргина ўтган йили кўпгина кўчаларга асфальт ётқизилди, ўнлаб хонадон эгалари газ, сув ташвишидан қутилишди.

Ҳа, Р. Аҳмедов звенони бошқариш, пахтадан юқори ҳосил етиштириш билан бирга депутатликни ҳам ўрнига қўйяпти. Буни сайловчиларнинг миннатдор эканликларидан ҳам билса бўлади.

Х. МИРЗАЕВ.

ҲАМКОРЛИКДА ИШЛАЙДИЛАР

Шу йил 3 февралда Ўзбекистон Халқ демократик партияси ва Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи ўртасида ҳамкорлик тўғрисидаги Шартнома имзоланди. Уни Ёшлар иттифоқи биринчи котиби А. Орзиматов ва ХДП МК биринчи котиби М. Расулов имзоладилар. Бозор иқтисодиётига ўтаётган даврда ушбу тенг ҳуқуқли ва мустақил ташкилотларнинг ёшлар манфаатлари ва ҳуқуқларини ҳимоя қилиш фаолиятини мувофиқлаштириш ушбу Шартномада кўзда тутилган.

Партия ва Ёшлар иттифоқи мунтазам равишда ўзаро хабарлар билан алмашиб, илмий изланишлар ва кадрларни тайёрлашда бир-бирига ёрдам берадилар. Жойлардаги кенгашларнинг халқ депутатлари — ХДП аъзолари ёшлар жамғармасини, манфаатлари бўйича — ёшлар ишхоналари ва клубларини ташкил этишга тарафдор бўладилар. Ёшлар иттифоқи қўмиталарини жойлаштириш учун партия ўз жойларини ажратади.

Фуқаролар тотувлигини таъминлаш учун кўппартияли демократик шароитда бошқа ижтимоий ва сиёсий ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш Шартномада аниқ ёзилган.

Шартномани имзолаш маросимида ХДП МК ижроия қўмитаси аъзолари ва котиблари, Ёшлар иттифоқи МҚ бюро аъзолари ва котиблари иштирок этдилар. Улар оммавий ахборот воситалари мухбирларнинг саволларига жавоб бердилар.

Ўзбекистон ХДП МҚ парламент фаолияти ва партиялараро алоқалар бўлими.

РАҲБАР МАСЪУЛИЯТИ

Бизнинг мусоҳаба

ИНСОН ўзини кўп нарсага, одатда ўз имкониятларидан ошиқроғига қодирман деб билади. Бироқ, табиат ато этган лаёқат фақат кишининг шахсий саъй-ҳаракатлари туфайлигина юзага чиқади. Эл-улусга, жамиятга фойдали бирор иш қила олган кишинигина халқ тан олади, сийлайди. Чунки элнинг ҳурматини қозониш ҳеч қачон осон кечмаган.

Янгийўл ноҳиясидаги М. Мирзабобоев номли жамоа хўжалиги раиси Ҳамиджон ака Абдуғаниев билан суҳбатлашиб ўтираркан-ман, шу ҳақда ўйладим. Менга таърифлашганидек, ишчан, тиниб-тинчимас, қишлоқдагиларнинг дардини, ташвишини тушунадиган киши билан дабдабали «раис» номи хаёлимда уйғунлашиб яхлит бир қолипга ҳеч тушмаётган эди. Нима бўлса ҳам қишлоқнинг «тузи»ни еб, сувини ичиб катта бўлганмиз-да, шу сабаб деҳқонсифат «раис» тасаввуримга сиғмасди. Йўқ, адашган эканман. Ҳамиджон акани кўрганимдаёқ бунга амин бўлдим. Эгнига одми кийим, оёғига «латта этик» кийган, бироз чапанироқ, гапларидан ўз кучига, қилаётган ишининг ҳақлигига ишонч уфуриб турган «раис бува» билан суҳбатимиз дарҳол қовушиб кетди.

У мени қизиқтирган саволларнинг барчасига бажонидил жавоб берди.

— Ҳамиджон ака, маълумки ҳозирги пайтда раҳбар киши зиммасига тушадиган масъулият жуда катта. Шундан келиб чиқиб, дастлабки саволни бермоқчиман. Сиз учун раис бўлиш осонроқми ёки ўзингизга қолса жон деб далада меҳнат қилган бўлармидингиз?

— Тўғрисини айтсам, раис бўламан деб ҳеч ўйламагандим. Тақдир экан-да, ҳозир хўжаликка раҳбарман. Масъулият катта. Каттами кичикми барча билан тил топишишга тўғри келади. Эски иш усуллари энди кетмайди. Халқ ҳам буни кўтармайди. Қўлидан иш келмаган раҳбар муаммолар гирдобидан чиқолмай, ўз-ўзидан четга сурилиб қолади. Эл билан ўзимни бир қаторда кўраман. Яъни раис дегани, эскичасига айтганда, «ота—мерос амал» деган мерос эмас. Халқ сенга ишониб, раисликни топшириб қўйдими, ишончни оқлаш керак. Элнинг назаридан қолишдан ёмон нарса йўқ.

— Дастлаб ишни нимадан бошлагансиз?

— Мен бир нарсага ишонч ҳосил қилганман, агар одамлар ишласа-ю, меҳнатига яраша ҳақ олмаса, яшамаса, барча уринишларингиз чикора. Ёки ҳозир расм бўлган тилда айтадиган бўлсак, одамлар ўз меҳнатидан манфаатдор бўлиши керак. Шунинг учун раисликнинг дастлабки куниёқ фаолларни, ҳурматли қишлоқ оқсоқолларини тўпладим. Уларнинг фотиҳасини олдим. Маслаҳатлашдик. Қари билганни пари билмас дейдилар. Улар билан хўжалигимизда истиқомат қилувчилар олдидаги муаммолар хусусида фикр юритдик. Маълум бўлдики, биз биринчи навбатда қишлоқ хонадонларини газлаштиришимиз, аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлашимиз, йўлларни асфальтлашимиз керак экан. Хўжалигимизда тўртта қишлоқ бор. Уларда 6 мингта яқин аҳоли истиқомат қилади. Одамларни энг зарур кундалик эҳтиёжига асқотадиган нарсалар билан таъминлаб, сўнгра улардан иш сўрайлик, деган қарорга келдик. Бугунгача мана, 20 километрлик ичимлик суви тармоқлари тортилди. Бунинг учун 320 минг сўм сарфланди. Йўллар, дала—хирмон жойларига асфальт ётқизилди. Газлаштириш ишлари ҳам жадал олиб борилмоқда. Бу ишни ҳам ниҳоясига етказаётирмиз.

Нарх-навонинг ошиши деҳқонларни бир мунча оғир аҳволга солиб қўйди. Иложи борича товон пулининг, маошнинг миқдорини оширишнинг йўлларини излаяпмиз.

— Бу тадбирлар қандай самара беряпти?

— Рақамларга мурожаат қилайлик. Хўжаликда 1316 гектар суғориладиган экин майдони мавжуд. 1991 йилда 140 гектар ерда силосбоп маккажўхори, 353 гектарда беда, 70 гектарда макка дони, 20 гектарда бошоқли дон, 23 гектардан ортиқроқ майдонда эса ҳашаки лавлаги етиштирилди. Техник экинларнинг парваришни маромида ўтказилди. Деҳқонларимизнинг меҳнати зое кетмади. Барча соҳалардаги режалар ошиғи билан бажарилди. Сабзавот маҳсулотлари етиштириш режасини ҳам муддатидан анча илгари уддаладик. Мўлжалдаги натижаларга биргаликдаги ҳаракат туфайли эришилди. Қарс икки қўлдан деганлари шу бўлса керак-да.

— Ҳамид ака, сиз рақамларни келтираяпсизу мен беихтиёр бир нарсани ўйлаяпман. Жаннатмакон ўлкада яшаймиз. Ҳар қандай маҳсулотни етиштирса бўлади. Шундай жойда яшаб, меҳнат қилаётган кишиларнинг қиш олдидан ташвишланганини кўпчиликни ҳайратлантирди. Шундай бўлсада бежиз ҳавотирга тушилмаган экан.

— Тўғри айтасиз. Ён атрофингизга боқсангиз тақчилликни кўрасиз. Сабзавот дўконларидан-ку, ҳеч нарсани тополмайсиз. Булар вақтинчалик манзаралар. Шундай бўлса-да беихтиёр деҳқонни айблаймиз. Аслида деҳқонда заррача бўлса-да, айб борми? Ўзингиз ўйлаб кўринг, у ҳам рўзғорини тебратиши керакми, оила аъзоларини кийинтириши керакми? Керак... Битта костюм-шимнинг баҳоси «фалон» сўм, шундай экан, деҳқон бозорга олиб чиққан маҳсулотининг нархи ўз-ўзидан ошадида. Тўғримасми?..

Лекин у-бу сотиб тирикчилик қилишга имконияти бўлмаганларчи, уларга ким ёрдам беради? Ана шунда деҳқон беихтиёр жамоа хўжалигидан ёрдам кутади. Мадад сўрайди. Шуни ҳисобга олиб, қишга тайёргарликнинг пухта тадбирлари ишлаб чиқилди. Аҳолининг моддий таъминотини яхшилаш мақсадида қўшни вилоятдан 150 тонна ғалла олиб келиб, тарқатдик. 10 тонна ун ҳам олиб келдик. 14 тонна картошка, 100 тонна карам ва бошқа сабзавот маҳсулотларидан махсус омборхоналарга йиғиб қўйган эдик. Натижа ёмон бўлмади. Ҳозирги ўтиш даврида, қимматчилик шароитида деҳқоннинг уйида оз бўлса-да, ҳар қалай, дон-дун бор. Уй-жой қурувчиларга ҳам қўлдан келганича ёрдам беряпмиз. Қурилиш материалларининг айрим турлари ўзимизда тайёрланса, айримларини бартер усулида Россиядан олиб келяпмиз.

Бундан буёнги иш режаларимизда хўжалик иқтисодиётини кўтариш учун оддий меҳнат кишисининг моддий манфаатдорлигини оширишни кўзлаб, ҳаракат қиламиз. Тажрибалардан маълумки, икки томонлама манфаатдорлик яхши самара беради.

Суҳбатдош
Б. МИРЗАҚОБИЛОВ.

● *Меҳр-шафқатли кишилар*

ОНАДЕК МЕҲРИБОН

ТОШКЕНТ ШАҲРИДА «ОНА» ДЕБ АТАЛУВЧИ МЕҲР-ШАФҚАТ ЖАМИЯТИ ФАОЛИЯТ КЎРСАТА БОШЛАДИ

Бу қандай жамият? Нима учун у «Она» деб аталмоқда, қандай эзгу ишларни бажаришга бел боғлаган? Бу ва бошқа саволларга жавоб олиш мақсадида биз мазкур жамият бош директори Н. К. Тошпўлатова билан суҳбатлашдик.

— Нафиса Каримовна, аввало, ўзингиз ҳақида, ушбу жамиятга бошчилик қилишга нима ундаганлиги тўғрисида бир-икки оғиз сўзлаб берсангиз. Сиз уч дипломли мутахассиссиз, ахир.

— Ёшлик йилларимда медицина билим юртини, кейинроқ Низомий номли педагогика институтини тугатганман. Ростини айтсам, ёшлигимдан инсонларга бирон-бир наф келтиришни ўйлаб келаман. Шу орзумни амалга ошириш учун яқинда бизнес мактабини ҳам тугалладим. Бу мен учун янги касб. Эндигина қаддини тиклаётган мустақил республикамиз учун кўплаб ишбилармонлар, менеджер ва маркетинглар керак.

Мен илгари «Она-фарзанд» деб аталувчи бирлашмада ишлаганман. Бу ерда орттирган тажрибам мени янги — «Она» деб номланган жамиятни тузишга ундади.

Уч кишидан иборат муассислар маслаҳатлашиб, ўз шахсий жамғармамиздан 50 минг сўм тўплаб «Тошкент» коммерция банкида ўз ҳисобимизни очдик. Ишга жадал киришдик.

Жамият «Она» деб номланганлигининг рамзий маъноси бор. Шаҳримизда, жумладан, бизнинг Фрунзе районида ҳам ўнлаб ёрдамга муҳтож, қаровчисиз кишилар бор. Иш қобилиятини йўқотган бева-бечора, ногиронларчи? Ҳозирги иқтисодий қийинчилик даври уларни яна ҳам муҳтож қилиб қўйди. «Она» жамиятининг асосий мақсади ана шундай кишиларга меҳр-шафқат кўрсатиб, моддий ёрдам беришдан иборат.

— «Она» фаолиятининг ўзига хос хусусияти қандай?

— Ишимизнинг асосий мезони товар айирбошлаш ва воситачилик хизмати кўрсатиш йўли билан пул даромади ёки камёб товарлар олишдан иборат. Ташкилотлар билан тузилган шартномалар кучга кира бошлади. Братскдан ҳамда Хабаровскдан тўрт вагон ёғоч-тахта олдик. Ўз навбатида биз уларга шартномада кўрсатилган вино ва сабзавот маҳсулотларини юборамиз. Бу маҳсулотлар Тошкент вилоятидаги хўжаликлардан товар айирбошлаш йўли билан олинади.

«Якутуголь»га юборган 200 тонна карамдан юз минг сўм фойда кўрдик. 50 минг сўмлик сабзавот районда яшовчи ночор оилаларга бепул тарқатилди. Тошкентдаги қон қуйиш илмий-тадқиқот институти беморлари учун ҳам сабзавот юборилди. Райондаги маҳаллалар учун 200 та янги йил совғаси ва 50 комплект говрапеш, ёстиқ жилдлари совға этилди. Яккасарой маҳалласининг Нурмуҳамедов кўчаси 12-уйида яшовчи Замира Манноновага, Авлоний маҳалласи Бобоев кўчасининг 88-уйида яшовчи Қумри Шариповага биттадан соғин сигир берилди.

— Жамиятингизнинг яқин келажакка қандай режалари бор?

— Мен она сифатида аёллар ҳақида, уларнинг турмушини яхшилаш ҳақида кўп ўйлайман. Эзгу ниятим — жамиятимизда ночор турмуш кечирувчилар қолмаса.

Шуни ҳам айтайки, Украинадан 160 бош зотли ғунажин келтиргандик. Ниятимиз улардан бола олиб, жамиятимиз қошида чорвачилик фермер хўжалиги ташкил этиш эди. Афсуски, ем-хашак танқислиги ва бошқа сабабларга кўра ғунажинларнинг кўпчилиги сўйиб юборилди. Ҳозирги кунда вилоятдаги «Тошкент» давлат хўжалигида 30 бош ғунажин боқилмоқда. Келгусида ўз фермамиздан олинадиган сутни ночор ва беморларга, болаларга бепул берамиз.

Келажакда жамиятнинг ўз фирма магазинлари бўлади. Маҳсулотлар арзонлаштирилган нарх билан ночор оилаларга сотилади. Тижорат дўконларини очиш ва улардан тушган даромадларни муҳтож кишиларнинг турмуш тарзини яхшилаш учун сарфлаш мўлжалланмоқда.

П. НИШОНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

СЎЗ КЎРКИ— МАҚОЛ

Буғдой нонинг бўлмаса ҳам,
Буғдой сўзинг бўлсин.

Билимсиз тўлиб сўзлар,
Билимли кулиб сўзлар.

Дили тўғри — тили тўғри.
Дўстинг ҳам тил,
Душманинг ҳам тил.
Ёмон тил ё жонга урғай, ё иймонга.

Ёмон сўзнинг қаноти бор.
Ёмон одам тил билан куйдирар.

Ёмоннинг тили бор,
Яхшининг дили бор.

Аччиқ тил —заҳри илон,
Чучук тилга — жон қурбон.
Ақли калтанинг тили узун.
Илиқ сўз — шакар,
Совуқ сўз — заҳар.
Иссиқ сўзим иситма,
Совуқ сўзим совутма.
Кишининг тили унга ҳам шуҳрат, ҳам бадномлик келтириши мумкин.

Мулланинг олдида тилингни тий,
Устанинг олдида қўлингни.

А. АЛИЕВ тайёрлаган.

ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИДА

ВОҚЕАЛАР, ХАБАРЛАР, ЯНГИЛИКЛАР

ЭРОН НЕФТИ УКРАИНАГА

УКРАИНА. Озарбайжон Республикаси ва Эрон Ислом Республикаси ҳукумат делегациялари ўртасидаги икки кунлик музокаралар 7 миллиард долларлик узоқ муддатли битим имзоланиши билан тугади. Ана шу ҳужжатга кўра шу йилиёқ Украинага Эрондан 4 миллион тоннадан ортиқ нефть ва 3 миллиард куб метр газ келади. Яқин келажакда бу рақамлар 10—30 баравар ўсиши керак. Республикага бундай катта миқдордаги ёнилғини олиб келиш учун газотранспорт тизими қурилиши мўлжалланмоқда.

ХИТОЙ МОЛЛАРИ ГРОЗНИЙДА

ЧЕЧЕН республикасида бўлган хитойлик бизнесменлар ўтган ҳафта бир қанча ўзаро манфаатли битимларга имзо чекдилар. Хусусан, қўшма корхоналар тузиш, бартер савдоси. шунингдек, Грозний шаҳрида Хитой молларини сотадиган дўкон очиш тўғрисида келишиб олинди.

МИШ-МИШЛАР РАД ҚИЛИНДИ

ОЗАРБАЙЖОН республикаси Президенти Аёз Муталибов Тоғли Қорабоғда миллатлараро низо зонасига БМТ қўшинлари — «зангори каскалар»ни Озарбайжон қабул қилишга тайёр, деган миш-мишларни рад этди.

РЎЗНОМАЛАР СОТИЛМАЯПТИ

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ «Союзпечать» бошқармаси душанба кунидан бошлаб мана шу минтақада барча марказий Москва рўзномалари чакана савдосини тўхтатди. Шунингдек, бу рўзномаларни кўчалардаги стендларга ҳам осиб қўйилмайдиган бўлди.

«Интерфакс» мухбирига хабар беришларича, рўзномаларни бу шаҳарга олиб келиш учун нархлар бир неча бор оширилганлиги оқибатида шаҳар «Союзпечать»ини молиявий инқироздан қутқариш мақсадида шундай қарорга келинган.

Бошқармадагилар «Комсомольская правда»ни 5 сўм 60 тийинга ёки «Известия»ни 3 сўм 80 тийинга ким ҳам сотиб оларди, деган фикрдалар.

СУЛҲ МУЗОКАРАЛАРИ ЎТКАЗИЛМОҚЧИ

ОЗАРБАЙЖОН билан Арманистон Россиянинг Тоғли Қорабоғ хусусида Москвада сулҳ музокаралари ўтказиш тўғрисидаги таклифини қабул қилдилар. Бу таклифни Россия ташқи ишлар вазири А. Козирев Истанбулда бўлган конференция вақтида иккала республика вакилларига айтган эди.

ҲАРБИЙЛАР ҚАСАМЁД ҚИЛИШДАН БОШ ТОРТДИЛАР

ҲАМДЎСТЛИК мамлакатларида, асосан Украина миллий армиясида қасамёд қабул қилишдан бош тортган 10 мингга яқин ҳарбий хизматчи, шунингдек ҳарбий қурувчилар Қирғизистонга қайтиб келадиган бўлишди. Республика ҳарбий комиссарлиги ҳузурида тузилган махсус гуруҳ уларни қабул қилиш ва жойлаштириш масалалари билан шуғулланади.

ЖУРНАЛИСТЛАР АНЖУМАНИ

4 ФЕВРАЛДА Москвада Россия журналистларининг илмий-амалий анжумани иш бошлади. Уни Россия журналистлар иттифоқи ва Москва Давлат дорилфунуни журналистика куллиёти биргаликда ўтказмоқда. Йиғилиш қатнашчилари муҳокамасига жуда кўп масалалар қўйилган. Улардан энг муҳими бозор иқтисодиёти шароитида демократия манфаатлари қандай ҳимоя қилиниши, журналистлар, умуман бутун матбуотнинг ҳозирги мураккаб шароитда яшаб қолиши учун қандай курашиш кераклигига доир масалалардир. Анжуман 7 февралгача давом этади.

(МАТБУОТ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ).

Ўзбекистон Фанлар академияси илмий муассасаларида

МАДАНИЙ БОЙЛИГИМИЗГА ЭЪТИБОР КЕРАК

Бу муқаддас даргоҳнинг бағри дурдоналарга тўла. Ундаги маънавий хазинамиздан ўрин олган форс, араб, туркий ва бошқа тиллардаги ёзма манбалар — нодир асарлар ва хат-ҳужжатлар орасида буюк мутафаккирларнинг муборак қўллари теккан илк нусхалар ҳам бор. Бобомиз Ал Хоразмий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Абу Бакр Наршахий, Маҳмуд Қошғарий, Муҳаммад Авфий, Мирзо Улуғбек, Қозизода Румий, Али Қушчи, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий каби неча юзлаб алломалар қолдирган бебаҳо мерос жавонларда нур таратиб турибди. Улар малакали мутахассисларнинг ақл-идрокига, самарали меҳнатига муҳтож.

— Бу маънавий бойлигимиз, — дейди Ўзбекистон Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номли Шарқшунослик илмий-тадқиқот илмгоҳи директори Асомиддин ЎРИНБОЕВ. — Турли асрларда яратилган ноёб манбалардир. Уларни баҳоли қудрат ўрганиб, элимизни, Шарқ халқлари фан ва маданияти тарихи билан қизиқувчи илмий жамоатчиликни баҳраманд қиляпмиз. Илмгоҳимиз ташкил бўлганига яқинда эллик йил тўлади. Шу давр ичида амалга оширилган нашрлар фақат жумҳуриятимизда эмас, балки бутун дунё илмий муассасаларида маълум. Хусусан, аниқ ва табиий фанлар тарихига, маданият тарихига оид манбаларнинг нашрлари кўпчиликка таниш ва мақбулдир. Улар IX асрдан XX аср бошигача бўлган аниқ фанлар, тарих, адабиёт, жўғрофиё каби бир неча силсилани ташкил этади. Сиз ҳозир қизиқаётганингиз кейинги икки йил ичида ҳам анчагина китоблар, рисолалар ўқувчилар қўлларига етказилди.

— Директорни тинглар эканман, бир неча саволлар билан мурожаат қилиш ниятида келганлигимни билдирдим. У киши таклифимни бажонидил қабул қилди. Шу тариқа мулоқотимиз бошланди.

— Асомиддин ака, ҳозир бир ўзгача руҳ билан яшашни бошлаяпмиз. Ўзбекистонимиз мустақил. Айни пайтда ўтмиш маданий меросимизга қизиқиш ҳам ортиб бормоқда. Шу янги изланиш жараёнида билимгоҳ олимлари қай йўсинда иш олиб бораётирлар. Умуман, илмий жамоа ўзининг аниқ дастурига эгами? Шулар тўғрисида гапириб берсангиз?

— Маъқул. Маълумки, ҳар қандай муассаса ўзининг узоққа мўлжалланган режаларини олдиндан белгилаб, фаолият юргизади. Шу жумладан, бизнинг ҳам ўз дастуримиз бор. Билимгоҳда тадқиқотлар асосан икки йўналишда олиб борилаётир. Биринчиси, ўтмиш меросимиз билан боғлиқ бўлиб, фан, маданият, тарихга оид ёзма манбаларни ўрганишни кўзда тутган. Агар ҳозирги пайтда билимгоҳимизнинг хазинасида IX асрдан бошлаб XX аср бошларигача бўлган 100 мингга яқин нусхадаги нодир қўлёзмалар, хатлар, ҳужжатлар асраб келинаётганлиги ҳисобга олинса, бу йўналиш бўйича изланишларнинг поёни йўқлигини тасаввур этиш мумкин. Шунга қарамай олимларимиз, уларга эргашаётган шогирдлар анча баракали ишладилар ва ишлаяптилар, дея оламан. Аммо уларнинг меҳнатини қанчалик таъкидламай, билимгоҳда эришилаётган самаралар денгиздан томчи, холос. Чунки асрлар давомида ёруғликка чиқишни «орзу қилиб ётган» алломаларнинг араб, форс, қадим туркий тилларида битилган ёзма меросларини ўзбек ва рус тилларига ўгириш учун маҳоратли илм соҳиблари, айни мутахассислар керак. Бизда шундай забардаст кучлар, тиллар, фан ва маданиятимиз тарихини малакали эгаллаган тадқиқотчилар бор. Лекин улар қанчалик фидойилик билан ишлашмасин, сон жиҳатдан озчиликни ташкил қилишади. Билимгоҳда мазкур икки йўналиш бўйича бевосита илмий иш билан шуғулланадиган олимлар, илмий ходимлар сони 100 нафарга ҳам етмайди. Улардан ҳам бир қисмигина биринчи йўналиш мавзулари билан бандлар.

Энди иккинчи йўналишга келсак. Бу режага мувофиқ олимлар ва ёш изланувчилар Ўрта Осиёга қўшни бўлган Шарқ мамлакатларининг тарихи, сиёсати, маданияти, адабиётига оид тадқиқотлар олиб бормоқдалар. Мамлакатлараро ҳозирги ҳамкорлик муносабатларини чуқур ўрганяптилар. Уларнинг Ҳиндистон, Эрон, Афғонистон ва бошқа Шарқ мамлакатлари халқларининг янги замон тарихига, маданияти ва адабиётига оид бир неча ўнлаб тадқиқотлари нашр этилган ҳамда бу ижодий маҳсуллар шарқшунослар орасида машҳур.

Шуни айтишим керакки, ҳар иккала йўналиш борасида номлари фақат жумҳуриятимиздагина эмас, балки чет элларда taниқли бўлган олимлар бор. Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзолари У. Каримов, Б. Аҳмедов, С. Азимжонова, тарих фанлари докторлари А. Аҳмедов, И. Ҳошимов, М. Бобохўжаев, М. Кутина, А. Хўжаев, филология фанлари доктори И. Абдуллаев, фан номзодлари А. Ирисов, Қ. Мунировс, Ҳ. Ҳикматуллаев, Д. Юсупова, А. Абдувоҳидов, А. Вильданова, Д. Валиева, Б. Манноноб кабилар шулар жумласидандир. Улар яратган тадқиқотлар, илмий изоҳли таржималар, амалга оширилган асарларнинг моҳияти, айниқса, Ўзбекистонда истиқлол бошланган бугунги кунда янада зиёдадир.

— Агар Сизга мушкуллик туғдирмаса, сўнгги икки йил ичидаги илмий изланишлар самараси ҳақида тўхталсангиз?

— Марҳамат. Ўрганилган манбалар юзасидан бунёдга келган тадқиқотлар, таржима қилинган фанний, бадиий, илмий ва маънавий ҳаётга оид китоблар, рисолалар анчагина. Жумладан, мана ҳозир сиз қўлингизда ушлаб турганингиз «Ислом ва Шарқ аёллари» номли китоб Ўзбекистон фанлар академиясининг академиги Музаффар Хайруллаев таҳрири остида бир гуруҳ олимлар томонидан «Фан» нашриётида худди шу кунларда чоп қилинди. Ўйлайманки, бу китоб ўқувчилар диққатини ўзига тортади. Яна тарих фанлари номзоди Турғун Файзиевнинг «Бухоро феодал жамиятида қуллардан фойдаланишга доир ҳужжатлар» тўплами тарихнавислар учун бой манба сифатида эътиборга лойиқ бўлди. Шулар қаторига Исматулла Абдуллаев томонидан нашрга тайёрланган ас-Саолибийнинг «Йатимат ат даҳр» («Замона дурдонаси») асарига қўшимча тарзда ёзилган «Татиммат ал-Йатима»ни ҳам қўшиш мумкин. X—XI асрга мансуб бўлган бу китоб ўша даврда яшаб ўтган ҳурфикр, ажойиб истеъдод эгаларининг ноёб ижодлари, тарихий воқеалар, саргузаштлардан бизни воқиф этиши билан қимматли.

Илмий жамоамиз Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигини муносиб нишонлади. Биз бу катта байрамга тайёргарликни анча илгарироқ бошлаган эдик. Ўқувчиларни улуғ бобомиз фаолиятининг маълум бўлмаган қирралари билан таништириш орзусида Навоий замондошларининг аллома шоирга ёзган юзлаб хатларини ўргандик. Шундан бир шингил намуна сифатида истеъдодли илмий ходим Маҳмуд Ҳасанов билан биргаликда тайёрланган «Навоий замондошлари мактубларида» тўпламимиз китобхонларга тортиқ қилинди. Унда шеърият султони Алишер Навоий билан ҳамнафас бўлиб яшаган Абдураҳмон Жомий, Хусайн Бойқаро, Хўжа Аҳрор ва унинг ўғиллари Муҳаммад Яҳё, Муҳаммад Абдулло, ва бошқа ўндан ортиқ тасаввуф аҳли хатларига кенг ўрин берилган. Шуни алоҳида таъкидлаб қўймоқчиманки, бу мактублар Алишер Навоийга хос бўлган энг буюк инсоний фазилатларни ўзида ёрқин ифодалаши билан катта аҳамият касб этади ва тарихимиз қайта яратилаётган бугунги кун учун, айниқса, муҳимдир.

Алишер Навоий юбилейига туҳфа этилган яна бир тўплам «Навоий дастхати» ҳам ўқувчиларда катта қизиқиш уйғотди. Унинг асл нусхаси «Наводир ун ниҳоя» Эронда сақланарди. Алломанинг ўзи муҳр босган бу қўлёзмани у мамлакатдан олиш учун биз ўзимизда сақланиб келаётган Ҳофиз Шерозийнинг асл қўлёзмасини уларга топширдик. Яъни алмашув туфайли яна бир катта маънавий бойликка эга бўлдик. Ўзбекистон Фанлар академиясининг адабиёт билимгоҳи олимаси, филология фанлари номзоди Суйима Ғаниева уни келтирди ва бизнинг таҳриримиз остида нашрга тайёрлади. А. Навоий замондоши Ҳирот мадрасалари мударриси Муҳаммад ибн Аминуддининг Алишер Навоийга ёзган илтимосномалари ҳам форсчадан ўзбек ва рус тилларига таржима қилинди. Талабаларга, ночор одамларга моддий ёрдам сўраб ёзилган бу хатларга Навоий берган жавоблар буюк мутафаккирнинг ниҳоятда инсонпарварлиги, саховатпешалигидан далолат берувчи ҳужжатлар сифатида юксак аҳамиятга молик.

Ўтган йили билимгоҳ олимлари Ф. Булгаков, У. Каримов таҳрири остида чиқарилган «Ўрта Осиё халқларининг тарих, фан, ва маданиятлари бўйича материаллар», тарих фанлари доктори А. Хўжаевнинг «XVIII асрда цин империяси ва «Шарқий Туркистон» тадқиқоти, олимлар биргаликда яратган «Жанубий Осиё: тарих ва ҳозирги замон» тўпламлари ва бошқа китоблар ўтмишимиздан бой маълумотлар берувчи қимматли асарлардир. Илмий ходимлар С. Аъзамова, Б. Обидовлар эса «Ҳозирги Ҳиндистон» рисоласини нашрдан чиқаришди.

— Яқинда бир рисола қўлимга тушиб қолди. «Ғиёсиддин Наққошнинг Хитой сафарномаси» деб номланган бу китобчани Сиз ва билимгоҳингиз олими Омонилла Бўриев бирга тайёрлаган экансизлар. Уни қизиқиш билан ўқиб чиқдим. У XV асрда Ўрта Осиё билан Хитой ўртасидаги элчилик, савдо-сотиқ, маданий муносабатлар ҳақида экан. Бундай ажойиб рисолаларни таржима қилиш олдиндан режалаштириладими ёки маълум бир воқеалар муносабати билан тезда тайёрланадими?

— Саволингиз жуда ўринли. Билимгоҳимизда бугунги кун сиёсий, иқтисодий, маданий ҳаёти учун асқотадиган рисолаларни ҳозиржавоблик билан таржима қилиш ҳам анъанага айланган. Кўпгина алломаларимизнинг таваллудлари муносабати билан, айниқса, тезкор ишлашга тўғри келади. Сиз айтган рисолани таржима қилиш Хитой билан мустақил Ўзбекистонимиз ўртасида ҳамкорлик, мустаҳкам йўлга қўйилаётган сўнгги йиллар учун муҳим эди. Бизнинг билимгоҳимизда бу дўстликнинг қадим-қадимлардан бошланганлиги ҳақида маълумот берувчи манбалар кўп, лекин XV асрда араб ва форс тилларида Хитой сафари асосида ёзилган саёҳатномалар ичида энг мукаммали Ғиёсиддин Наққошнинг сафар кундалигидир. Бу рисолага олим В. Бартольд ҳам «Кундалик мусулмон оламида Хитой ҳақида ёзилган асарлар ичида энг тўла ва эътиборлисидир» деб юксак баҳо берган.

Қолаверса, бу кундалик Ўрта Осиё ва Хуросоннинг Хитой билан XIV—XV асрлардаги иқтисодий ва сиёсий алоқалари Ўрта Осиёда темурийлар ҳукмронлиги даврига тўғри келганлигидан дарак берувчи бой тарихий ҳужжат ҳамдир. Кундалик турли тилларга таржима қилиниб, дунёнинг бир қанча мамлакатларида нашр этилган бўлсада, бироқ ўзбек тилида алоҳида бир рисола шаклида чоп қилинмаган эди. «Буюк ипак йўли» билан боғлиқ муҳим тарихий воқеаларга қизиқиш ортган ҳозирги пайтда рисолани ўзбекчага ўгирганлигимиз айни муддао бўлди, деб ўйлайман.

Гап тезкорлик ҳақида борар экан, мен бир қатор алломаларнинг таваллудларига аввалдан ҳозирлик кўришимиз борасида икки оғиз сўз айтмоқчиман. Маълумки, 1994 йилда буюк астроном олим Мирзо Улуғбек туғилганига 650 йил тўлади. Биз унга тайёргарликни бошлаб юбордик. Унинг шоҳ асари «Зижи жадиди кўрагоний» рус тилига таржима қилиняпти. Шу даврнинг тарихий воқеаларини акс эттирувчи «Матлаи Саъдайн» (Абдураззоқ Самарқандийники) ва Шарофиддин Али Яздийнинг «Зафарнома» асарларининг ўзбекча изоҳли нашри форс тилидан таржима қилиняпти. Бундан ташқари Улуғбек илмий мактабининг давомчилари Қозизода Румий, Али Қушчи, Жамшид Кошийларнинг бир қанча ижодий маҳсуллари ҳам нашрга тайёрланяпти. Бу йўналиш бўйича катта ишлар қилаётган, бўлим мудири Ашраф Аҳмедовнинг «Улуғбек» рисоласи яқинда чоп этилди. Кўриб турибсизки, олимларимиз тадқиқотлар борасида анча изчил ишламоқдалар.

— Суҳбатлашиб ўтирибмизу, хаёлимдан ҳамма жойдагидек бу билимгоҳда ҳам муаммолар бўлса керак, деган фикрлар ўтди. Шулар ҳақида гаплашиб олсак.

— Очиғи, бу борада қайси жойда гап очсам, юрагим ҳаприқиб кетади. Илм-фанимизнинг эртанги куни нима бўларкин, деб ўйлаб қоламан. Бу муаммоларни сизга айтганим билан дарҳол аҳвол ўзгармаса-да, майли дилимни ёзиб олай. Ўзбекистонда ҳамон илм-фан кишисига ғамхўрлик етарли эмас, фикримча. Президентимизнинг ҳамма қатори бизни ҳам ижтимоий ҳимоялашдаги кўрсатмаларидан кўз юммаган ҳолда, шуни айтмоқчиманки, ҳозирги иқтисодий танглик, нарх-навонинг баландлиги шароитида фан аҳли олаётган маошлар талабга жавоб бермайди. Оқибатда хунук ҳолларга дуч келяпмиз. Икки-уч йил давомида билимгоҳда яхши ниятлар билан шуғулланиб юрган, анча қобилиятли ёшлар бизнинг даргоҳимиздан бошқа ташкилотларга кетишга ёки бу ердаги ишлар устига яна бошқа ерлардан иш олиб даромад излашга мажбур бўлмоқдалар. Менинг бу сўзларим кимларгадир ҳозир бир нолишдек бўлиб туюлар. Аччиқ ҳақиқат бўлганлиги учун балки сингмас ҳам. Унинг маъноси эртага, иқтисодий тангликдан қутулиб, лекин маънавий жиҳатдан орқада қолган пайтимизда янада равшанроқ англашилиши мумкин. Аммо унда кечиккан бўлмасмикинмиз, деган ташвишдаман. Зероки, жумҳуриятнинг маданий қиёфаси унинг илм-фан заҳматкашлари билан белгиланишини унутмайлик.

Яна бир муаммо: хазина мудири, бир неча йиллардан бери жонкуярлик кўрсатиб келаётган Қувомиддин Мунировc ноёб манбаларни қанчалик асрашга интилмасин, уларнинг умрини узайтириш борасидаги ишларимиз ҳали моддий ёрдамга муҳтож. Биз нусҳа кўчирувчи техникага эга эмасмиз. Агар у бўлганда эди, асл нусхалардан кўчирмалар олиб, биринчи қўлёзмаларни янада узоқроқ сақлаш имконияти яратиларди. Бундан ташқари қўлёзма асарлар устида иш олиб борувчи олимларимиз учун ҳам катта қулайлик яратилган бўларди.

Сўнгги пайтларда яна бир ташвиш пайдо бўлди. Тадқиқотларимиз, китоблар, рисолаларни, чоп этиб берадиган «Фан» нашриёти қоғоз танқислиги ва унинг нархи қимматлашиб кетганлиги туфайли нашр билан боғлиқ харажатларнинг салмоқли қисмини билимгоҳлар зиммасига юклаяпти. Бу қанчалик мушкул эканлигини тасаввур қилиш қийин эмас. Мен бугун муаммоларни санаб тугатолмайман. Ана шундай қийин шароитларда республикамиз ҳукумати илм-фан аҳлининг фаолият тарзини чуқурроқ ўрганиб чиқиб, зарур тадбирлар белгилашига умидворман. Қолаверса, йиллар давомида яратилган дурдоналардан элимизни воқиф этишга бел боғлаган олимлар, илмий ходимлар ана шу ишонч билан яшамоқдалар.

— Ниятингиз амалга ошишига мен ҳам тилакдошман. Айни пайтда режаларингиз тўғрисида ҳам фикрингизни билмоқчи эдим.

— Режалар катта. Уларнинг ҳаммаси тўғрисида бир мулоқот мобайнида тўхталиб бўлмайди, албатта. Лекин шуни айтиш керакки, жумҳуриятимиз мустақил бўлиши муносабати билан авлод-аждодларимиз меросига қизиқиш ҳар қачонгидан ортди. Биз ана шу маънавий эҳтиёжни қондириш учун илмий изланишларни давом эттиравeрамиз. Яна шуни ҳам қайд этмоқчиман, Ўзбекистоннинг Шарқ мамлакатлари билан иқтисодий, маданий, илмий муносабатлари тобора кучайиб борар экан, бу шарқшунослар зиммасига ҳам катта вазифалар юклайди. Биз мазкур муносабатларнинг ҳозирги ҳолатини ёритиш билан бирга жумҳуриятда малакали кадрлар тайёрлашга ҳам эътиборни кучайтиришимиз лозим бўлади.

— Суҳбатингиз учун раҳмат.

Саидвали ҲАСАНОВ суҳбатлашди.

СУРАТЛАРДА: тарих фанлари доктори Асомиддин Ўринбоев; Ўзбекистон Фанлар академияси Шарқшунослик илмгоҳи олимлари томонидан нашр эттирилган китоблар.

Суратчи Р. АЛЬБЕКОВ.

БЕМОР НИМАГА МУҲТОЖ?

Маълумки, кейинги йилларда жумҳуриятимизда инсон саломатлиги, оналик ва болаликни муҳофаза қилишга эътибор кучайтириляпти. Бу борада Чирчиқ шаҳрида амалга оширилаётган ишлар ҳақида гапириб беришни сўраб, ҳудудий тиббиёт бирлашмаси (собиқ соғлиқни сақлаш бўлими)нинг бош шифокори Дилбар ТОЛИБОВА билан суҳбатлашдик.

— Суҳбатни бирлашманинг моддий базасидан бошласак. Эътирозингиз йўқми?

— Йўқ. Бемалол. Чирчиқда 150 минг аҳоли истиқомат қилади. Уларнинг соғлигини назорат қилиш, даволаш эса табиийки, биз — шифокорларнинг вазифамиз. Шаҳарда корхона ва ташкилотларга бириктирилган тўртта диспансер, тўртта катта касалхона, болалар шифохонаси, туғуруқхона, марказлашган поликлиника ва қатор участка поликлиникалари ишлаб турибди. Барча муассасаларда жами 3500 нафар тиббиёт ходимлари хизмат қилишмоқда. Бизда ўрта маълумотли ҳамширалар, энагалар етарли. Лекин олий маълумотли дўхтирлар бор-йўғи 472 нафар. Бунинг асосий сабабларидан бири шуки, 70 га яқин миллат вакиллари истиқомат қилаётган шаҳримиздан кейинги йилларда кўчиб кетганлар ҳам бўлди. Шу жумладан шифохоналарда кўп йиллар ишлаган малакали ва тажрибали дўхтирларимизнинг аксарияти немис, қрим татар, яҳудийлар эди. Афсуски, кейинги йилларда турли сабаблар билан улар ўз юртларига қайтишди. Натижада шифокорлар етишмай қолди. Бу ҳақда вилоят соғлиқни сақлаш бўлимига ёзма равишда мурожаат қилиб, шаҳримизни олий маълумотли шифокорлар билан таъминлашда ёрдам беришларини сўраганмиз.

— Бундай ҳолатда шаҳарда оналик ва болаликни муҳофаза қилиш борасида қийинчиликлар пайдо бўлган бўлса керак. Ёки..

— Фикрингиз ўринли, лекин барча жойда бўлганидек, бизда ҳам бу нарсага имкон борича жиддий муносабат билан ёндашилмоқда. Бу ҳақда жумҳурият Президентининг чиқарган махсус қарори бўйича ҳомиладор аёлларга қўшимча озиқ-овқат, шунингдек, 2 ёшгача бўлган болалар учун сунъий сутли овқатлар, 3 ёшгача бўлганлар учун эса дори-дармонлар бепул бериляпти. Булардан ташқари камқон, ҳомиладорлик жараёни оғирроқ кечадиган аёлларга ҳам кўплаб имтиёзлар яратилди.

— Дилбар Ғуломовна, сиздан ҳозирги бозор иқтисодиётига ўтилаётган, нарх-наво ошиб бораётган даврда тиббиёт ходимларини иқтисодий ҳимоялаш бўйича нима ишлар қилинаётганлиги тўғрисида сўрамоқчийдим.

— Шифокорларга маошдан ташқари товон пули, мукофотлар ўз вақтида бериляпти. Шунингдек, шифохона, поликлиникаларни ўз оталиғига олган корхона ва ташкилотлар озиқ-овқат, дам олиш уйлари ва санаторийларга йўлланмалар олиб бериш масаласида ёрдам беришади. Ҳозирги кунда тиббиёт ходимларининг ўртача маоши 730 сўмни ташкил этяпти. Шу йил январь ойидан бошлаб уларнинг ҳар бирига овқатланиш учун кунига 5 сўмдан тўланяпти. Албатта, бугунги кунда бундай маблағ унчалик кўп эмас. Лекин, нолишга ҳам ўрин йўқ, деб ўйлайман.

— Қулай ва замонавий тиббиёт асбоб-анжомлари ҳамма вақт шифокорларга ёрдамчи бўлиб келган. Бозор иқтисодиёти муносабати билан энди зарур техникани сотиб олиш ҳам қийинлашгандир?

— Гапингиз тўғри. Лекин бу борада бизга «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмаси катта ёрдам беряпти. Яқинда кардиология бўлими учун 200 минг сўмлик жиҳозлар ҳарид қилишди. Барча поликлиникаларимизда эндоскопия, марказлашган шифохонада эса Япониянинг УЗД аппарати ишлаб турибди. Оталиқ ташкилоти ишчилари, меҳнат фахрийлари мазкур аппаратлар хизматидан бепул фойдаланишади. Физиотерапия бўлимларида лазер қурилмаси, игна билан даволаш усуллари йўлга қўйилган.

Ўзбекистон қаттиқ қотишмалар ва ўтга чидамли металлар комбинатида эса фитобар очилган бўлиб, завод ишчилари истаган пайтларида доривор ўсимликлардан тайёрланган ичимликлардан фойдаланишлари мумкин. Шунингдек, ишчиларга қулайлик яратиш мақсадида кундузги стационар ташкил этилди.

— Аҳоли соғлиғини янада яхшилашда халақит бераётган бошқа муаммолар ҳам борми?

— Албатта, бор. Чирчиқдаги ягона жарроҳлик ва травмотология шифохонаси 1950 йил қурилган эски бинога жойлашган. 200 нафар беморга мўлжалланган бинода дўхтирлар учун ҳам, беморлар учун ҳам шароит йўқ. Шу бинога 160 ўринли юқумли касалликлар бўлими ҳам жойлаштирилган. Операция, муолажа хоналари талабга мутлақо жавоб бермайди. Ҳатто дўхтирлар учун махсус иш юритиш хонаси ҳам йўқ. Жарроҳлик бўлими учун маблағ ажратилган, лойиҳа—смета ҳужжатлари тайёрланиб, ҳатто янги бино пойдевори ҳам қўйилган эди. Лойиҳа эскириб қолганлиги сабабли бу иш тўхтатиб қўйилди. Энди эса шаҳар шўроси ижроия қўмитаси мутасаддилари янги лойиҳа асосида шу йил янги шифохона қуриб беришга ваъда қилишяпти.

Жиддий муаммолардан яна бири шуки, ҳамма жойдагидек, бизда ҳам дори-дармон масаласи жуда мураккаб. Антибиотиклар, бир бор қўлланувчи дорининалар етишмайди. Ҳисобимизга кўра бир кунда шаҳар тиббиёт муассасаларида 10 минг дона доринина ишлатилар экан. Дори-дармонлар танқислиги туфайли ҳар қандай дори шифокор ёзиб берган қоғоз орқалигина бериляпти. Бир қарашда бу усул тўғрига ўхшайди. Лекин шундаймикан? Айтайлик, бармоғингизни кесиб олдингиз, уйингизда эса йод йўқ. Дорихонадан сотиб олиш учун рецепт керак. Ёки бирор кишининг юраги кўчада, транспортда, иш жойида безовта бўла бошласа-ю ёнида валидол ёки шунга ўхшаш дориси бўлмаса. Бундай ҳолларда ҳар доим ҳам шифохонага бориш имкони бўлавермайди. Шунинг учун маълум қисм дори-дармонларни рецептсиз сотавериш керак, деб ўйлайман.

— Шаҳрингизда болалар касалланиши қай даражада ва бунга қарши нималар қиляпти?

— Минг афсуски, бундай ҳол кейинги пайтда бироз кўпайди. Бунинг сабаблари бор, албатта. Лекин энг асосийси — аёлларнинг ўз соғлиғи ҳақида қайғурмаслиги. Ҳомиладорлик пайтида вақтида шифокорларга мурожаат қилмаслик, зарур бўлганда касалхонага ётмаслик, оғир юмушларни бажариш эса мана шундай хунук оқибатларга олиб келишини тушунмасликда. Бунақанги кўнгилсизликларнинг олдини олиш мақсадида аёл ҳомиладорми, йўқми, қатъий назар, имкони борича назорат қилиб турамиз. Камқонларга витаминларни бепул беряпмиз.

Пировардида шуни айтмоқчиманки, ҳозирги иқтисодий танглик мобайнида ҳар бир инсон меҳр, оқибат, иззат-икромга муҳтож. Бемор бундай илтифотларга айниқса ташна бўлади. Биз тиббий хизмат кўрсатишда ана шу инсоний фазилатларни унутмасликка ҳаракат қиляпмиз. Қолаверса, бу бизнинг муқаддас бурчимиз ҳам.

Суҳбатдош: Рихсинисса УСМОНОВА.

МЕҲР ҚЎЙИБ, ҚАДРИГА ЕТАЙЛИК

ҚАДИМДАН инсон табиатнинг бир бўлаги сифатида уни эъзозлаб, бойитиб келган. Чунки, табиатни инсоннинг камол топиши учун Аллоҳ томонидан яратилган энг олий неъмат деб билганлар. Лекин, биз табиатга, унинг ноёб инъомларидан бири ҳисобланган ерга муносабатимиз шафқатсизлик деган «янгича туйғу» билан қоришиб кетди. Айниқса, ернинг қадрига етмай қўйдик. Бўлар-бўлмас дориларни ишлатавериб, уни зада қилиб юбордик. Шу ўринда битта мисол келтирсам. Экин майдонларида, боғроғларда маҳсулот ва мева етиштириш борасида ҳашоратларга қарши ишлатиладиган кимёвий ўғитларнинг бир фоизигина зараркунандаларга таъсир кўрсатиб, қолган қисми тупроқ, сув, ҳаво, ўсимлик ва бошқа нарсаларга сингиб боради. Яна тажрибалар шуни кўрсатадики, фосфор ўғити билан бирга тупроққа фтор, уран, торий, оғир металл тузлари ҳам ўтар экан. Бундан кўриниб турибдики, кимёвий ўғитларни ишлатиш нафақат табиатга, балки инсон саломатлиги учун ҳам катта зарар кўрсатди. Хўш, ерни ёрдамга муҳтож қилиб қўйганлар, кимлар? Ҳеч иккиланмасдан унинг бош сабабчиси ўзимиздир дейишга ҳақлимиз. Ахир ўйлаб кўрайлик, шу кунгача, бутифос ва шунга ўхшаш кўплаб хилма-хил кимёвий ўғитлар деҳқончиликда ҳаддан зиёд ортиғи билан ишлатилиб келинди. Шу туфайли тупроқ таркибидаги зарур моддалар билан биргаликда чувал-чанглар ҳамда фойдали микроорганизмлар ҳам йўқолиб кетмоқда.

Ҳали-ҳануз эсимда. Бир вақтлар ер ҳайдалганда ўзига хос хушбўй ҳид таратар эди у. Энди-чи? Бу хушбўй ҳид бадбўйлик билан қоришиб кетди. Агар биз еримизни бугундан эъзозлаб авайламасак, унга малҳам бермасак, эртага кеч бўлади. Немис файласуфларидан бири шундай деган эди: «Табиат устидан қилган ғалабаларимиздан ортиқ талтайиб кетмайлик. Бундай ҳар бир ғалаба учун у биздан ўч олади». Дарҳақиқат, у шу фикрни билдирганида минг бор ҳақ эди. Бунинг исботи шу кунларда ўз кучини кўрсатмоқда. Инсон саломатлигига путур етказилиб, авлодларимизнинг соғлом, бақувват инсонлар бўлиб етишишларига хавф уйготмоқда.

Ана шулардан чуқур хулосалар чиқариб, иш юритиш пайти келди. Хўш, тупроқлар ҳолатини яхшиловчи омиллар нималардан иборат? Улар аввало ўсимликлар дунёси, жониворлар, микроорганизмлар эканлигини унутмайлик. Айниқса, тупроқда намликнинг яхши бўлиши унда содир бўладиган физиологик, биокимёвий жараёнларининг тез ўтишига, тупроқ унумдорлигининг ортишига қулай шароит яратади. Маълумки, ўсимликлар танасининг 85—90 фоизини сув ташкил қилади. Улар сувнинг катта қисмини буғлантиради, қолганини эса ўз танасини шакллантириш учун сарфлайди. Ўсимликнинг гуллаш ва мева тугиш даврида сувга бўлган талаби ортиб боради.

Тупроқ ва ўсимликлар дунёси бир-бири билан чамбарчас боғланган. Улар, айниқса модда ва энергия, газ ва зарралар алмашинувида муҳим ўрин тутади.

Яна шуни унутмаслик керакки, тупроқнинг ўзини ўзи тозалаш ва тиклаш хусусияти бор. Аммо тупроқ ҳам эрозияга учрайди. Ҳисоб-китобларга қараганда 2 сантиметр қалинликдаги тупроқ табиий шароитда 300 йилда тикланар экан. Тупроқ ҳолатининг ёмонлашуви ундаги озиқ моддаларининг камайиб кетишига олиб келади. Унумсиз тупроқ эрозияга тез учраши маълум. Уларни эрозиядан сақловчи энг яхши табиий восита буталар ва ўрмонлардир. Бу ердаги ҳаво ҳарорати ёзда дарахтсиз жойлардагига нисбатан 10—12 фоиз паст бўлади. Ҳавонинг намлиги эса 16—30 фоизгача юқори бўлишини таъминлайди. Унинг яна бир хусусияти ер юзидаги шовқинни камайтиради, тупроқларни емирилишдан ва ювилиб кетишидан сақлайди. Шамол кучини қирқиб, тупроқларнинг тўзиб кетишидан ҳимоя қилади. Ўсимликлар кўчма қумларни мустаҳкамлашда ҳам муносиб ўрин тутади.

Табиатни асрашни кишилар қадимдан ўз олдиларига мақсад қилиб қўйганлар. Ўтмишда улар табиатга нисбатан шафқатсизликни қоралаганлар. Лекин баъзи ҳудудларда ҳаво таркибидаги карбонат ангидрид миқдорининг ортиб бориши ҳароратнинг кўтарилишига сабаб бўлмоқда. Олимларнинг фикрича, ер ҳароратининг 5 даражага ортиши экологик ҳалокатга олиб келади. Мана шулардан чуқур хулосалар чиқариб, ернинг қадрига етиш вақти келмадимикин?! Қолаверса, еримиз хазинанинг ўзи-ку. Уни яратиш йўлида адашмайлик. Токи келажак авлодга мерос бўлиб қоладиган она замин ўз саховатини йил сайин ошириб борсин.

Давир ТУХЛИЕВ, фан доктори, профессор, Ангрен давлат муаллимлар олийгоҳи кафедра мудири.

• Яқин ўтмишимиз

ҚИЗИЛ ҚАЛАМ ЖАМИЯТИ

«Ижодкор шахсга энг аввало нима керак?» деган саволга менимча кўпчилик зиёлилар Эркинлик деб жавоб беришар. Негаки, эркин ёзувчи, шоиргина кучли асарлар яратишга қодирлиги тарихдан маълум. Ўзбек адабиётида ана шундай асарларнинг кўп йиллардан бери йўқлигини асосан собиқ советлар иттифоқида ҳукм сурган турғунлик даврига тўнкашади. Бу қанчалар тўғри, нотўғрилиги ҳар кимнинг ўз мулоҳазасига ҳавола.

Ўзбек адабиёти тарихидан маълумки, улуғ Алишер Навоийдан тортиб то Абдурауф Фитрат, Чўлпон, Абдулла Қодирийгача бўлган даврда турли ижодий гуруҳлар фаолият кўрсатган мазкур гуруҳлар адабиёт тарихида жуда катта из қолдирган. Бу гуруҳларда ёзувчи-ю шоирларнинг энг янги асарлари ўқилиб, таҳлил қилинганлиги маълумдир. Қолаверса, ўша гуруҳларда ўзбек адабиёти тарихи мавзусидаги илмий ишлар, сиёсат масалалари ҳам муҳокама, баҳс-мунозараларга сабаб бўлган. XX аср ўзбек адабиёти тарихида асосан икки гуруҳ жуда кенг танилган. Бири Тошкентдаги Фитрат, Чўлпон каби буюк истеъдодлар аъзо бўлган «Чиғатой» гуруҳи бўлса, иккинчиси Қўқондаги «Қизил қалам жамияти» гуруҳидир.

«Қизил қалам жамияти» гуруҳида ҳам анчагина кўзга кўринган ёзувчилар, шоирлар, драматурглар бўлган. Шокир Сулаймон, Собир Абдулла, Шариф Ризаев, Лутфулла Олимий, Мухтор Муҳаммадий, Малик Раҳмон, Ф. Раҳмон, Жалол Жаҳоний, Даврон, Шерали Рўзий, Умар Ҳамидов, Комилжон Қосим, Абдулҳақ Самадов кабилар шулар жумласидандир. Мазкур гуруҳ адабиёт, маориф, драматургия соҳасида ҳам баракали ижод қилишган. Кейинчалик эса ундан Шокир Сулаймон, Собир Абдулла, Лутфулла Олимий каби ижодкорлар етишиб чиқиб, ўзбек адабиёти тарихида ўчмас из қолдирдилар.

Менимча, «Гавдага қараб тўн бичма», деб шунга айтишса керак. Бу гуруҳлар кўпчиликни ташкил этмасада, лекин уларнинг қилган ишлари бу ердан етишиб чиққан ижодкорларнинг ўзбек адабиёти ривожига қўшган ҳиссаси салмоқли. Қуйида муштарийларга тақдим этилаётган фотосуратда ўша Қўқондаги «Қизил қалам жамияти» аъзоларининг деярли асосий қисми бор.

Суратни чоп этишдан мақсад, бу ҳам миллий қадриятимизнинг бир бўлаги эканлигига ишора бўлиб, яқин ўтмиш адабиётимизнинг бир қатор вакиллари номини хотирлашдан иборатдир.

Комил ТУРСУНБОЕВ.

СУРАТДА: 1. Шокир Сулаймон; 2. Шариф Ризаев; 3. Лутфулла Олимий; 4. Мухтор Муҳаммадий; 5. Малик Раҳмон; 6. Ф. Раҳмон; 7. Жалол Жаҳоний; 8. Даврон; 9. Собир Абдулла; 10. Шерали Рўзий; 11. Умар Ҳамидов; 12. Комилжон Қосим ва бошқалар.

В. ТЎРАЕВ қайта суратга олган.

• МУАММО •

ЧИМЁН БИЗНИКИ, РОҲАТИ-ЧИ?..

Чимён тоғларига яқинлашганимизда бир плакат яққол кўзга ташланади. Унда дам олишга ҳозирланган аёл ва эркак тасвирланган бўлиб, тепасига рус тилида «СССР фуқаролари дам олиш ҳуқуқига эга» деган жумлалар битилган. Улар собиқ СССР Конституциясидан олинган бўлиб, ҳозир ҳам ўз кучини йўқотмагандек туюлади. Аслида-чи?

Оппоқ қорлар тўшалган тоғларга суқланиб қарарқансиз, у ерда завқ-шавққа кўмилган товушларни эшитмайсиз. Авваллари Чимён тоғлари шаҳарликларни ўзига чорларди. Улар жамоа, оилавий ва гуруҳ-гуруҳ бўлиб келишиб, дам олиш кунларини шу ерда ўтказишарди.

Ҳар қандай маскан инсон билан гўзал экан. Чимён ҳозир ҳам ўзига чорламоқда, фақат бизни эмас. Йўлланмаларнинг қимматлашиб кетгани кишилар ҳовурини тушириб қўйди. Аҳён-аҳёнда учраб турган меҳмонлар ҳам, бошқа узоқ шаҳарлардан келишган.

«Бизникилар»чи? Наҳотки, шаҳарликларнинг камайгани фақат йўлланмани қимматлашгани билан боғлиқ бўлса? Ушбу саволлар билан «Чимён» саёҳат комплекси директори Сайдали Мусаевга мурожаат қилдик.

— Масканимизга 3—5—10—15 кунлик йўлланмалар билан дам олгани келишади. Бир кунда 690 кишига хизмат қила оламиз. Ҳозир дам олиш комплексимизда Харковь, Пермь, Киев, Санкт-Петербург, Москва, Новгород шаҳарлари, Болтиқбўйи жумҳуриятлари, Швейцария ва Польшадан келган меҳмонлар бор. Ҳар сменада ўртача 380—400 киши дам олмоқда.

Ҳақиқатдан ҳам йўлланмани қимматлашгани мезбонларни бир оз чўчитиб қўйди. Авваллари бир киши дам олиш учун 68 сўм тўлаган бўлса, шу йил 22 январдан бошлаб бу кўрсаткич 128 сўмга кўтарилди. Бу рақам ўз-ўзидан туғилгани йўқ. Асосий сабаблардан бири комплексимиз электроэнергиядан кўп фойдаланишидадир. Биргина буғқозон кетказган электр қуввати учун бир йилга 2 миллион сўм пул тўлаймиз. Авваллари бизга бир киловатт қувват учун 9 тийиндан дотация беришарди. Ҳозир бундай имтиёз йўқ. Ўз ҳисобимиздан ҳар бир киловатт учун 15 тийиндан тўлаяпмиз. Мен фақат электр қувватлари ҳақида гапириб ўтдим. Ҳар ерда бўлгани каби бизда ҳам бошқа хизматларнинг нархи ошган. Бу эса, албатта, йўлланма нархини белгилашда ҳисобга олинади.

— Дам олувчиларни фақат йўлланманинг нархи чўчитаяптими ёки улар бошқа нарсалардан ҳам норози бўлаяптиларми?

— Ҳозир қаерда кимнинг муаммоси йўқ дейсиз, бизда ҳам ҳал қилинмаган муаммолар талайгина. Хоналарга навбатма-навбат сув бермоқдамиз. Чунки иншоотимизга бор-йўғи 12 булоқдан сув келиб, бу жуда озлик қилади. 5 соат ичида сув ҳайдагичлар билан бор-йўғи 400 куб. метр сув ҳайдалади. Беш йилдан бери 27 кўзли булоқдан сув келтирилади, деган ваъдалар тезроқ амалга ошганда эди, ҳар ҳолда сув масаласи ижобий ҳал қилинарди. Бу эса жуда катта муаммодир. Л. Н. Гриман раҳбарлигидаги Чимён қурилиш трести хизматчилари «лов» этиб ёнишди-ю, «пуф» этиб ўчишди. Натижада сув келтириш ишлари тўхтаб қолди.

Сайдали ака билан комплексни айланиб чиқдик. Унинг қурилиши учун қанчадан-қанча маблағ сарфланган. Бироқ бахтга қарши кўпгина хизмат турлари ўлик ҳолда ётибди. Албатта, ҳолва деган билан оғиз чучимайди. Ҳозир пул ҳамма соҳага керак. Бироқ аҳоли учун ўта қийин бўлган даврда, биз уларни озгина бўлса-да кўнгил чиқарадиган, дам оладиган масканлари ҳақида унутмаслигимиз лозим.

Даврон АҲМАД.
Суратлар муаллифиники.

АЛИШЕР НАВОИЙ ТАВАЛЛУДИНИНГ 551 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

«ЧИҚСА ЖОН ТАНДИН МАГАР...»

(БИР ҒАЗАЛ ШАРҲИ)

УЛУҒ бобомиз Низомиддин Мир Алишер Навоий туркий (ўзбек) тилининг бой ва кўркам эканлигини ҳам илмий, ҳам ижодий исбот этиш билан бирга форс-тожик тилларида ҳам қатор нафис ва ибратли асарлар яратганликлари маълум. Шулардан бири ФОНИЙ тахаллуси билан тузилган «Девон»дир. Мазкур девон хусусида мавжуд маълумотларга асосланиб, аввалги чиқишларимизда имкон қадар мулоҳазаларимизни ҳам билдирган эдик.

Қуйида ҳазрат Алишер Навоийнинг «Девон»и муборакларидан бир ғазални келтириб, баҳоли қудрат таржима қилиб, қисқача шарҳласак.

ҒАЗАЛ

Меравад сарви ману рафтор мемонад ба дэл,
В-аз гули рухсори ў сад хор мемонад ба дэл.

Жон чу аз тан шуд бурун, дар дэл намемонад фэғон,
Дар фироқи ў фэғони зор мемонад ба дэл.

Рост чун тийре, ки захмаш монд чун аз дэл гузашт,
Меравад қаддаш в-аз ў озор мемонад ба'дэл.

Чун мусофир к-ў дирам дар хонэ мадфун карду рафт,
Доғи пинҳоне аз ў бисёр мемонад ба дэл.

Ҳам ба захми ҳар яке шодам, агарчи дур шудан,
Хорҳо з-он сарви гулрухсор мемонад ба дэл...

Он пари аз хонаи чэшмам ба сурат гар равад,
Нақши ў чун сурати дивор мемонад ба дэл.

Фониё, з-он кофират навбад халосй, к-ат ба ҳажр,
Аз хаёли кокулаш зуннор мемонад ба дэл.

ТАРЖИМАСИ:

Маним сарвим кетур, аммо кўнгулда рафтори қолур,
Анинг гул чеҳраейдин ҳам юзлаб тикан-хори қолур.

Чиқса жон тандин магар, ки дилда қолмайдур фиғон,
Фироқидин унинг дилға фиғон бирла зори қолур...

Дилни тешгон тўғри ўқнинг захми қолғонлиғитек,
Ки, кетур қадди анинг, лек кўнгулға озори қолур.

Хонасиға танга кўмғону кетгон мусофир киби
Андин дилимға ёшурун доғларин бисёри қолур.

Гарчи йироқ кетди ўзи, мен сарафроз ҳар захмидин,
Чунки дилда тикон санчқон сарвни гулрухсори қолур...

Ул пари гар кетса кўзлар уйидин бир сурат бўлиб,
Нақши дил девори уза бир сурат қатори қолур.

Фониё, ул кофурингдин асло халос бўлолмассен,
Ҳажрида ҳам ёр ёдининг зулфи зуннори қолур.

ҚИСҚАЧА ШАРҲ

1-байт: Менинг тик қоматли (мағрур) севгилим кетгани билан кўнглимда унинг (оёғин) излари қолади; унинг гул каби чеҳраси (кетса ҳам) бу гулюздан юракда юзлаб тикон қолади.

2-байт: Агарда жон танамдан чиқса (ўлсам), юрагимда фиғон қолмасди (яъни, ачинмаган бўлардим); лекин у (ёр)дан айрилсам, юрагимда фиғону зор қолади.

3-байт: (Ўқдек) қоматли ёр кетаверади, лекин тўғри ўқ юракни жароҳатлагани каби (унинг ортидан) озор (оғриқ) қолади.

4-байт: (Кўнглим ёрнинг хонасидир), у уйига танга кўмган мусофирдек кетди, аммо юрагимда унинг (кўмган тангалари) — жуда кўп яширин доғлари қолади.

5-байт: (Ёр) ўзи узоққа кетди, лекин мен унинг ҳар бир захми (юрагимга солган доғи)дан хурсандман, чунки дилимга санчилган тиканлар билан бирга (хотира бўлиб) юзи гул сарв (севгилим)нинг сиймоси қолади.

6-байт: У пари кўзларимдан (узоққа) кетгани билан унинг нақши (сиймоси) юрагим деворида муҳрланиб қолади.

7-байт: Эй Фоний, у кофуринг (яъни, йўлдан урувчи ёринг)дан сира ҳам қутула олмайсан, унинг ўзи кетган чоғда (ҳижронда) ҳам сочларининг ҳаёли зуннор бўлиб қолади.

(**Зуннор** — мусулмон мамлакатларида яшовчи маъжусий (оташпараст)ларнинг белига боғлаб (гоҳо бўйнига ташлаб юрадиган рўмоли, яъни, маъжусийлик белгиси).

Ғазални форсийдан таржима қилиб, шарҳловчи:
Дилмурод САИДОВ.

Уйғур табобати

КУЛЧА САРИЙ

Таркиби: Қовун пўсти 10 грамм, бодринг пўсти 10 грамм.

Тайёрланиши: Дорилар қуритилиб, аралаштирилиб махсус қутида сақланади.

Ишлатилиши: Найча орқали бурунга пуркалади.

Табиати: совуқлик.

Хусусияти: Тутқаноқ касаллигини даволашда фойдалидир.

ПИСТА ШАРОБИ

Табиати: Мўътадил.

Хусусияти: Қонни кўпайтиради, баданга қувват беради, хуш кайфият бағишлайди ва эрлик қувватини кучайтиради.

Таркиби: Писта мағзи 500 грамм, қизил узум уруғи 1500 грамм.

Тайёрланиши: Узум уруғи юмшагунча қайнатилади, эзилган писта қўшилади, уларни сиқиб шароб олинади.

Ишлатилиши: Ҳафтада бир маротаба 180 гр, писта шароби 10 гр бодом ёғи билан истеъмол қилинади.

Диққат: Юқори қон босими ва юрак-қон томир касалликларига тавсия қилинмайди.

Б. ТУРҒУНОВ тайёрлаган.

Муҳаррир ўринбосари С. Ғ. МУСАЕВ.

• Ҳар тўғрида •

РАҲМДИЛ ЎСИМЛИК

РАВЕНАЛА мадагаскарензиени сайёҳлар раҳмдил ўсимлик деб атайдилар. Чунки у турли мақсадларда чўл ва саҳроларда кезиб юрган кишиларни ўз бағрига олиб, уларни жазирама офтобдан асрайди, ҳамда барг қўлтиғида сақлаб келаётган шудрниг ва ёмғир томчилари билан баҳраманд этади.

Равенала улкан ўтлардан ҳисобланади. Унинг бутун танаси барглардан иборат. Баргларнинг жойлашган қисми тана вазифасини бажаради. Мадагаскар оролида ўсадиган бу ўсимликнинг барглари товуснинг қулоч ёзиб турган гўзал патларини эслатади.

ГУЛИ ЕР ОСТИДА МЕВАСИ ЕР УСТИДА

ШЎРО олимларидан Н. А. Троицкий Тбилисида кўп йиллар давомида ишлаб, ер остида гуллаб меваси ер юзасида етиладиган ажойиб ўсимликлар борлигини аниқлашга муяссар бўлди. Кавказда ўсадиган чучмомагулдошларга мансуб Штернбергия калхицифлора ана шундай ўсимликлар жумласидандир. Бу ўсимлик баҳорда барг чиқариб, сўнг қуриб қолади. Сентябрь ойида унинг гули ер остида пиёз ичида етилиб, ўз-ўзидан чангланади. У ер юзига меваларини сочиб, яна насл қолдиргани чиқади.

ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРИШЛАР

МАИШИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ БОШҚАРМАСИ
ТОШКЕНТ ШАҲАР ЎҚУВ-ИШЛАБ
ЧИҚАРИШ ТАЪЛИМГОҲИ
қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

маникюрчилар: ўқиш муддати — 1 ой, 18 ёшдан ошган қизлар қабул қилинади.

аёллар устки кўйлагини тикувчи уста — ўқиш муддати 6 ой.

эркаклар кўйлаги ва шимини тикувчи уста — ўқиш муддати 4 ой.

пойабзалчи уста — ўқиш муддати 6 ой. Стипендия — 80 сўм. Дарслар кундузи олиб борилади. Ўқиш даври узлуксиз меҳнат фаолиятига қўшиб ҳисобланади. Ўқиш тугагандан сўнг, битирувчилар Тошкент шаҳридаги маиший хизмат кўрсатиш корхоналарига ишга юборилади. Машғулотлар гуруҳлар йиғилгандан кейин бошланади. Дастлабки йиғилиш 17 февраль соат 10.00 да бўлади. 16 ёшдан ошган, 8—10 синф маълумотига эга бўлган йигит ва қизлар қабул қилинади. Ўқувчилар сафига қабул суҳбат йўли билан олиб борилади.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни тақдим этишлари лозим: директор номига ариза, таржимаи ҳол, паспорт, маълумоти тўғрисида ҳужжат (асли), 086/У шаклидаги тиббий маълумотнома, турар-жойидан маълумотнома, меҳнат дафтарчаси ёки ота-онасининг иш жойидан маълумотнома, 3х4 см. катталикда 5 дона фотосурат.

ПУЛЛИК КУРСЛАРГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

аёллар сартарошлари;
аёллар устки кўйлагини тикувчи уста;
сураткашлар;
аёллар устки кўйлагини бичувчи уста.

Ўқиш муддати — 3 ой.
1 ойга 220 сўм тўланади. Қабул суҳбат йўли билан олиб борилади.

Дастлабки йиғилиш 1992 йил 17 февралда бўлади.

Маълумотлар олиш учун телефон: 35-25-64.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700053, Тошкент шаҳри, Киров ноҳияси, 1-минг ўрик кўчаси, 9-уй. (2, 22, 16-трамвайлар; 156, 165, 19-автобусларнинг «Ўзбексельмаш» заводи» бекати).

КОРХОНАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Тошкент шаҳар Қурилиш бош бошқармасининг
«ПРОМСТРОЙИНДУСТРИЯ»
БИРЛАШМАСИ

1992 ЙИЛДА БУЮРТМАЧИНИНГ МАТЕРИАЛИДАН ГИПС-ҚУЙМА ТЎСИҚЛАР БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ЮЗАСИДАН

ШАРТНОМАЛАР ТУЗАДИ

Манзилимиз: 700100, Тошкент шаҳри, ИТР кўчаси, 7-уй.

Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар — 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар — 325666.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр кўрсаткичи: 14 Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 20.10. 30579 нусха босилди.